

UCHWAŁA Nr 86/16
ZARZĄDU POWIATU WŁOSZCZOWSKIEGO
z dnia 28 września 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Raportu z wykonania programu ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego za lata 2014-2015”

Na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 814), art. 18 pkt. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późn. zm.), a także § 2 uchwały Nr XIX/101/12 Rady Powiatu Włoszczowskiego dnia 26 marca 2012 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019” Zarząd Powiatu **u c h w a l a**, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Raport z wykonania programu ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego za lata 2014-2015” stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2

„Raport z wykonania programu ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego za lata 2014-2015” podlega przekazaniu Radzie Powiatu Włoszczowskiego.

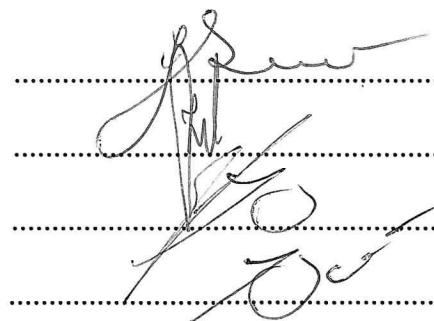
§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Staroście Włoszczowskiemu.

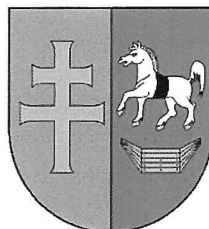
§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

1. Jerzy Suliga – Starosta
2. Jarosław Ratusznik – członek Zarządu
3. Paweł Strączyński - członek Zarządu
4. Józef Siwek - członek Zarządu



Załącznik
do UCHWAŁY Nr 86/16
ZARZĄDU POWIATU WŁOSZCZOWSKIEGO
z dnia 28 września 2016 r.



Zarząd Powiatu Włoszczowskiego
ul. Wiśniowa 10
29-100 Włoszczowa

RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU WŁOSZCZOWSKIEGO ZA LATA 2014 – 2015

wrzesień 2016

Spis treści

1.	Wprowadzenie.....	5
2.	Stan aktualny i tendencje zmian stanu środowiska przyrodniczego.....	7
2.1.	Stan jakości powietrza atmosferycznego.....	7
2.2.	Stan jakości wód powierzchniowych i podziemnych, gospodarka wodno-ściekowa.....	13
2.3.	Stan jakości środowiska akustycznego powiatu.....	25
2.4.	Stan jakości gleb oraz powierzchni ziemi	27
2.5.	Aktualny stan gospodarki leśnej.....	27
2.6.	Promieniowanie elektromagnetyczne.....	30
2.7.	Gospodarka odpadami w gminach powiatu włoszczowskiego w latach 2014-2015....	31
2.8.	Formy ochrony przyrody.....	47
2.9.	Decyzje sektorowe wydane w latach 2014-2015.....	47
3.	Analiza wskaźników monitoringu programu ochrony środowiska.....	48
4.	Analiza wydatków poniesionych na ochronę środowiska.....	50
5.	Ocena wdrażania i realizacji celów i zadań programu – monitoring programu.....	51
6.	Podsumowanie	60
7.	Spis tabel.....	61
8.	Źródła.....	62

1. Wprowadzenie

Zgodnie z art.18 ust.2 ustawy z dnia 21 kwietnia 2001r. - Prawo ochrony środowiska (j.t. Dz. U. z 2016 r., poz. 672 z późn. zm.), Zarząd Powiatu co 2 lata sporządza i przedstawia Radzie Powiatu raport z realizacji powiatowego programu ochrony środowiska.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019 został przyjęty uchwałą nr XIX/101/12 Rady Powiatu Włoszczowskiego z dnia 26 marca 2012 r. W związku z powyższym, niniejszy raport obejmuje lata 2014-2015. *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego ...* opracowany został w zgodności z obowiązującym wówczas *Programem ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego* (dokument dotyczył okresu programowego 2011-2015 z perspektywą do roku 2019).

Program ochrony środowiska (w skrócie POŚ) jest dokumentem wspomagającym proces decyzyjny i aktywne zarządzanie środowiskiem. Umożliwia zintegrowane działanie na terenie całego powiatu w celu zapewnienia mieszkańcom stałej poprawy warunków życia, chroniąc przy tym stan zasobów przyrodniczych i kulturowych. Realizacja POŚ to cały szereg przedsięwzięć o bardzo złożonym charakterze, wymagających wspólnego działania wszystkich instytucji samorządowych w powiecie. Złożoność ta powoduje, że realizacja założonych celów środowiskowych przez samorządy gminne jest jednoznacznie związana z ich kompetencjami stanowiącymi i wykonawczymi.

Należy podkreślić, że możliwości samorządu powiatowego są znacznie ograniczone i polegają głównie na podejmowaniu określonych inicjatyw i wspieraniu oraz koordynacji wspólnych dążeń w celu osiągnięcia wytyczonych celów na obszarze powiatu.

Ustawa - Prawo ochrony środowiska nie określa wymagań dotyczących formy i struktury sprawozdania z realizacji programu. W samym *Programie ...* określono natomiast na czym będzie polegać analiza realizacji celów i zadań.

Należy zaznaczyć, że ustawodawca nakładając na samorząd powiatowy obowiązek sporządzania raportów, nie zobowiązał innych podmiotów w tym gmin, do przekazywania niezbędnych informacji. Z tego względu proces pozyskiwania danych oparty jest na dobrowolności, co może być powodem obniżenia jakości uzyskanych wyników.

Uchwalając POŚ dla powiatu, przyjęto do realizacji wytyczone w nim cele i kierunki działań umożliwiające ich osiągnięcie. Niniejszy raport dotyczy głównie priorytetowych zadań z okresu 2014-2015.

2. Stan aktualny i tendencje zmian stanu środowiska przyrodniczego

Ocenę stanu aktualnego poszczególnych komponentów środowiska naturalnego na terenie powiatu włoszczowskiego sporządzono w głównie oparciu o wyniki badań stanu środowiska udostępnione w raportach Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach, analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Włoszczowa za rok 2014 opracowaną przez Zakład Analiz Środowiskowych EKO-PRECYZJA oraz w oparciu o informacje uzyskane przez Wydział Rolnictwa, Leśnictwa i Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego we Włoszczowie z urzędów gmin z terenu powiatu włoszczowskiego, szkół ponadgimnazjalnych, Domu Pomocy Społecznej we Włoszczowie, Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego we Włoszczowie, Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o. we Włoszczowie, Świętokrzyskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach Powiatowego Zespołu Doradczego we Włoszczowie.

2.1. Stan jakości powietrza atmosferycznego

Podstawowymi aktami prawnymi obowiązującymi aktualnie w Polsce w zakresie prowadzenia i rozpowszechniania oceny jakości powietrza są:

- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 672 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. z 2012 r., poz. 914),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r., poz. 1032),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r., poz. 1031),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2010 r. Nr 16 poz. 87).

Obowiązek wykonywania rocznej oceny jakości powietrza wynika z art. 89 ustawy – Prawo ochrony środowiska, który zobowiązuje Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska do dokonywania co roku oceny poziomu substancji w powietrzu w danej strefie, a następnie sporządzania klasyfikacji stref, w których poziom:

- choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji,
- choćby jednej substancji mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji,
- substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego,
- przekracza poziom docelowy,
- nie przekracza poziomu docelowego,
- przekracza poziom celu długoterminowego,
- nie przekracza poziomu celu długoterminowego.

Podstawę do rocznej oceny jakości powietrza stanowią: poziomy dopuszczalne, docelowe oraz poziomy celów długoterminowych.

Oceny dokonuje się dla kryterium ochrony zdrowia (w zakresie: benzeny, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla, ozonu, pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu, benzo(a)pirenu w pyłe PM10 – począwszy od 2010 roku) oraz pod kątem ochrony roślin (w zakresie: tlenków azotu, dwutlenku siarki i ozonu).

Na terenie powiatu włoszczowskiego obowiązują dopuszczalne poziomy zanieczyszczeń powietrza substancjami chemicznymi (NO₂, SO₂, CO, C₆H₆, pyłu zawieszonego PM10 oraz Pb, Cd, As, Ni, B(a)P, ozonu i pyłu zawieszonego PM2,5) określone ze względu na:

- ochronę zdrowia ludności,
- ochronę roślin.

Do oceny stanu jakości powietrza wykorzystano wyniki pomiarów dokonywanych w 2014 i 2015 r. na stałych stacjach pomiarowych funkcjonujących w systemie monitoringu powietrza: 2 stacji z terenu miasta Kielce oraz stacji w Busku Zdroju, Starachowicach, Połańcu, Małogoszczy, Nowinach, Ożarowie, Trzciance i stacji monitoringu UJK na Świętym Krzyżu.

W roku 2014 oceny jakości powietrza dokonano na podstawie *Oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2014*, WIOŚ Kielce 2015.

Wynikiem rocznej oceny jakości powietrza jest sklasyfikowanie poszczególnych stref w zakresie dającym wynik porównywalności występowania stężeń każdego z normowanych zanieczyszczeń do obowiązujących wartości kryterialnych. Klasyfikacji stref dokonano odrębnie pod względem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia i kryteriów wymaganych dla ochrony roślin. W ocenie stosuje się następujące symbole klas:

- A (D1) – stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych (D1),
- B – stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji,
- C (D2) – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe, poziomy celów długoterminowych (D2), jak również definicje:

poziom dopuszczalny – oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony na podstawie wiedzy naukowej, w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który powinien być osiągnięty w określonym terminie i po tym terminie nie powinien być przekraczany. Pojęcie to odpowiada określeniu *limit value*, czyli jest „twardym” standardem jakości powietrza odnoszącym się do: SO₂, NO₂, NO_x, PM10, PM2,5, Pb, C₆H₆, CO,

poziom docelowy – oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który ma być osiągnięty tam gdzie to możliwe w określonym czasie. Pojęcie to odpowiada określeniu *target value* i odnosi się do: PM2,5, ozonu, arsenu, kadmu, niklu i benzo(a)pirenu w powietrzu,

poziom celu długoterminowego – oznacza poziom substancji w powietrzu, który należy osiągnąć w dłuższej perspektywie – z wyjątkiem przypadków, gdy nie jest to możliwe w drodze zastosowania proporcjonalnych środków - w celu zapewnienia skutecznej ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska. Pojęcie to odpowiada określeniu *long – term objective* i odnosi się do ozonu.

W wyniku klasyfikacji podstawowej (klasy A, B, C) uzyskanej w ocenie rocznej, dokonanej za rok 2014 z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia ludzi, teren powiatu sklasyfikowano w klasie A, jako dotrzymujący kryterialne wartości stężeń zanieczyszczeń benzenu, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla, ozonu, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu. Dla kryterium poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10, poziomu docelowego benzo(a)pirenu, jak również poziomu dopuszczalnego oraz poziomu docelowego pyłu zawieszonego PM2,5 strefę świętokrzyską, w tym powiat włoszczowski, sklasyfikowano w klasie C.

Natomiast w przypadku ozonu, strefie świętokrzyskiej nadano klasę D2 z uwagi na przekroczenie poziomu celu długoterminowego.

Podsumowując wyniki oceny rocznej i klasyfikacji stref dla kryterium ochrony roślin, strefę świętokrzyską pod względem dotrzymania wartości dopuszczalnych dla NO_x i SO₂ oraz poziomu docelowego O₃ zakwalifikowano do klasy A. Natomiast z uwagi na przekroczenie poziomu celu długoterminowego w przypadku ozonu, strefę świętokrzyską zaliczono do klasy D2.

W roku 2015 ocenę jakości powietrza przeprowadzono na podstawie *Oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2015*, WIOŚ Kielce 2016.

Klasyfikacji stref dokonano dla każdego zanieczyszczenia, na podstawie najwyższych stężeń na obszarze strefy. Podobnie jak w ocenie zeszłorocznej końcowym wynikiem klasyfikacji było określenie klas A (D1) i C (D2) dla każdej strefy i dla każdego kryterium ze względu na ochronę zdrowia i ze względu na ochronę roślin dla poszczególnych zanieczyszczeń. W odróżnieniu od ocen wykonywanych w ostatnich latach klasyfikacji, nie ma już klasy B, która była nadawana, gdy stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy mieściły się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji.

W wyniku klasyfikacji dokonanej za rok 2015, z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia ludzi, z uwagi na poziomy dopuszczalne i docelowe w zakresie zanieczyszczeń: C₆H₆, NO₂, SO₂, CO, O₃ (wg poziomu docelowego) oraz Pb, As, Cd, Ni w pyłe zawieszonym PM10, teren powiatu włoszczowskiego sklasyfikowano w klasie A, jako dotrzymujący kryterialne wartości stężeń zanieczyszczeń w powietrzu, czyli poziomy dopuszczalne i docelowe. Z powodu przekroczeń ponad dopuszczalną częstość stężeń 24-godzinnych pyłu PM10 oraz przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu, strefę świętokrzyską, w tym powiat włoszczowski, sklasyfikowano w klasie C. Natomiast ze względu na niedotrzymanie poziomu celu długoterminowego ozonu, strefa ta otrzymała klasę D2.

Podsumowując wyniki oceny rocznej i klasyfikacji stref dla kryterium ochrony roślin, strefę świętokrzyską w 2015 r., w tym powiat włoszczowski pod względem dotrzymania wartości dopuszczalnych dla tlenków azotu i dwutlenku siarki oraz poziomu docelowego

ozonu (O_3) zakwalifikowano do klasy A. Natomiast z uwagi na przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu, strefę świętokrzyską określono jako D2.

Ocena jakości powietrza w 2015 roku podobnie jak ocena za rok poprzedni wykonana została w obowiązującym układzie stref, według którego w województwie świętokrzyskim oceniane są dwie strefy: m. Kielce i strefa świętokrzyska. Klasyfikacja stref za 2015 rok sporządzona według kryterium ochrony zdrowia nie zmieniła się w porównaniu do roku 2014. Zarówno w 2014, jak i 2015 roku strefę świętokrzyską z powodu przekroczeń poziomów dopuszczalnych określonych dla pyłu zawieszonego PM_{10} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu zaliczono do klasy C. O zakwalifikowaniu strefy do ww. klasy, z uwagi na kryterium zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM_{10} , zadecydowały wyniki pomiarów na stacji w Starachowicach, gdzie wartości dopuszczalne obowiązujące dla stężeń 24-godzinnych zostały przekroczone w 54 dobach w roku 2014 i w 49 dobach w roku 2015.

Średnia roczna wartość pyłu PM_{10} na tym stanowisku w 2014 r. wynosiła $34\mu g/m^3$, natomiast w 2015 r. odpowiednio $30\mu g/m^3$.

Również ze względu na zanieczyszczenie powietrza benzo(a)pirenem, strefie świętokrzyskiej nadano klasę C, o czym zadecydowały wyniki pomiarów ze stacji w Starachowicach oraz Busku Zdroju, gdzie średnie roczne stężenia, zarówno w roku 2014 jak i w 2015 roku wynosiły odpowiednio $6\text{ ng}/m^3$ i $4\text{ ng}/m^3$, więc znacznie przekroczyły poziom docelowy.

Ze względu na średnie roczne stężenie pyłu $PM_{2,5}$ strefie świętokrzyskiej w roku 2014 i 2015 nadano klasę A, o czym zadecydowały wyniki uzyskane na stanowiskach w Starachowicach i Busku-Zdroju, gdzie średnie roczne stężenia pyłu $PM_{2,5}$ wynosiły odpowiednio: $25\mu g/m^3$ i $23\mu g/m^3$ w 2014 r. oraz $22\mu g/m^3$ i $21\mu g/m^3$ w 2015 r., które ponadto nie przekroczyły dopuszczalnego poziomu $25\mu g/m^3$.

Podstawowym kryterium dla pyłu $PM_{2,5}$ w rocznej ocenie jakości powietrza jest poziom dopuszczalny wynoszący $25\mu g/m^3$ dla tzw. fazy I. W ostatnich latach jedynie dla tego zanieczyszczenia obowiązywały marginesy tolerancji, które ulegały stopniowej redukcji, aż do osiągnięcia zera w 2015 roku. W ocenie rocznej w 2014 r., gdy określony był margines tolerancji dla poziomu dopuszczalnego (wynoszącego $20\mu g/m^3$) dla pyłu $PM_{2,5}$, klasyfikacji stref dokonano również pod kątem poziomu docelowego wynoszącego $25\mu g/m^3$. Aktualnie, z uwagi na zerową wartość marginesu tolerancji i w związku z tym, że poziom dopuszczalny jest równy poziomowi docelowemu pyłu $PM_{2,5}$, w ocenie dokonuje się dwóch klasyfikacji nieco odmiennych niż w ocenie poprzedniej: w odniesieniu do poziomu dopuszczalnego $PM_{2,5}$ dla fazy I oraz poziomu dopuszczalnego $PM_{2,5}$ dla fazy II.

Ponadto, dla potrzeb szczegółowego raportowania wyników niniejszej oceny do Komisji Europejskiej w opracowaniu pojawiają się dodatkowe symbole klas stref określone w oparciu o poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego $PM_{2,5}$ dla fazy II, a mianowicie:

- klasa A1 – brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla fazy II;
- klasa C1 – przekroczenie poziomu dopuszczalnego dla fazy II.

Należy zauważyć, że działania związane z zaliczeniem strefy do określonej klasy dla $PM_{2,5}$ dotyczą tylko klasyfikacji podstawowej, dokonywanej na podstawie aktualnie obowiązującej wartości poziomu dopuszczalnego (klasy: A lub C).

W wyniku oceny pod względem dotrzymywania poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} dla fazy II (20µg/m³), który musi zostać osiągnięty do 2020 roku, strefa świętokrzyska w 2014 roku uzyskała klasę C2, natomiast w 2015 roku klasę C1. W 2015 r. dokonano również oceny rocznej w doniesieniu do poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} dla fazy I (25g/m³), w wyniku której strefa otrzymała klasę A.

Dla pozostałych zanieczyszczeń, badanych w 2015 r.: C₆H₆, NO₂, SO₂, CO oraz Pb, As, Cd, Ni w pyle zawieszonym PM₁₀, klasy stref trzymały się na poziomie A. Klasyfikacje te są takie same jak w ocenie za rok poprzedni. Zarówno w roku 2014, jak i 2015 cały obszar województwa (obie strefy) zaliczono do klasy A pod względem dotrzymania poziomu docelowego i klasy D2 z uwagi na przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu.

Ocena za 2015 rok wykonana dla kryterium ochrony roślin nie zmieniła się w porównaniu do oceny za 2014 rok.

Dla zanieczyszczeń: SO₂ i NO_x oraz O₃ pod kątem poziomu docelowego, klasa strefy utrzymała się jako A, natomiast dla kryterium poziomu celu długoterminowego O₃ ponownie strefie nadano klasę D2. Podobna sytuacja, czyli brak przekroczenia poziomu docelowego ozonu, miała już miejsce w 2013 roku.

W przypadku pozostałych zanieczyszczeń obie strefy sklasyfikowano w klasie A, jako dotrzymujące kryterialne wartości stężeń zanieczyszczeń w powietrzu, czyli poziomy dopuszczalne i docelowe.

Oznacza to, że w latach 2014-2015 stan jakości powietrza atmosferycznego w zakresie stężeń benzenu, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, ołowiu, tlenku węgla, arsenu, kadmu, niklu nie uległ pogorszeniu. W związku z powyższym wymagany działaniem jest utrzymywanie jakości powietrza na tym samym lub lepszym poziomie.

Zgodnie z art. 91 ustawy – Prawo ochrony środowiska dla stref, w których poziom odpowiednio przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji lub poziom docelowy (strefy klasy C), marszałek województwa, obowiązany jest określić, w drodze uchwały, program ochrony powietrza, mający na celu osiągnięcie dopuszczalnych i docelowych poziomów substancji w powietrzu.

W wyniku oceny rocznej dokonanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, obejmującej rok 2014, na liście stref zakwalifikowanych do opracowania programu ochrony powietrza znalazła się między innymi strefa świętokrzyska obejmująca powiat włoszczowski (z powodu przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu PM₁₀ oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu), w odniesieniu do kryterium ochrony zdrowia ludzi. Klasa D2 skutkuje natomiast, podjęciem długoterminowych działań naprawczych będących celem programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego.

Wskazanie obszarów przekroczeń wartości kryterialnych obowiązuje dla stref o przekroczonych poziomach dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (jeśli margines tolerancji jest określony), poziomach dopuszczalnych, poziomach docelowych, czyli wszędzie tam, gdzie symbol klasyfikacji dla danego zanieczyszczenia określany jest jako: B lub C. Strefa świętokrzyska pod względem kryterium ochrony zdrowia dla pyłu PM₁₀ i B(a)P została zaliczona do klasy C, a ponadto wstępnie ustalono dla niej obszary występowania potencjalnych przekroczeń wartości dopuszczalnych tych zanieczyszczeń.

Obszary takie określono wyłącznie na podstawie: oceny wyników pomiarów w strefie, w której występują przekroczenia; informacji o stacjach pomiarowych i reprezentatywności wyników pomiarów z poszczególnych stacji zawartych w systemie JPOAT, w oparciu o analizę emisji w strefach, analizę rozkładów stężeń zawartych w POP – w odniesieniu do 2014 r. oraz na podstawie wyników modelowania stężeń pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} i B(a)P, wykonanego w skali kraju na zlecenie GIOŚ, na potrzeby niniejszej rocznej oceny jakości powietrza – w odniesieniu do 2015 r.

W 2014 r. w obszarze przekroczeń wartości dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ nie wskazano powiatu włoszczowskiego, natomiast w roku 2015 w ww. obszarze przekroczeń znalazły się większe miasta w województwie (również Włoszczowa), a także miasto Kielce, oraz gminy graniczące ze strefą m. Kielce.

W obszarze przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} powiększonego o margines tolerancji obowiązujący dla roku 2014, nie wykazano powiatu włoszczowskiego. Podobnie w 2015 r. obszar przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} dla fazy I obejmował jedynie miasto Kielce.

Jako obszary potencjalnych przekroczeń poziomu docelowego B(a)P w 2014 r. wskazano teren całego województwa, natomiast w 2015 r. wyjątek stanowiły tereny niektórych gmin wysuniętych maksymalnie na północ, zachód i na wschód województwa oraz kilku gmin w pozostałych obszarach strefy świętokrzyskiej. Na terenie powiatu włoszczowskiego w 2015 r. odnotowano przypadki średnio rocznego przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu ($>1\text{ng/m}^3$).

Wobec powyższego dla województwa świętokrzyskiego opracowano i uchwalono:

1. *Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego: część A – strefa miasta Kielce – ze względu na przekroczenia pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} i benzo(a)pirenu, część B – strefa świętokrzyska – ze względu na przekroczenia pyłu PM₁₀ i benzo(a)pirenu, część C – strefa świętokrzyska – ze względu na przekroczenia ozonu*, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XIII/234/11 z dnia 14 listopada 2011 r.
2. *Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego – strefa świętokrzyska – ze względu na przekroczenia pyłu PM_{2,5}*, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XXV/429/2012 z dnia 26 listopada 2012 r.
3. *Aktualizację Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych*, przyjętą uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XVII/248/15 z dnia 27 listopada 2015 r.

Przedstawione wyżej *Programy ochrony powietrza* są dokumentami przygotowanymi w celu określenia działań, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia wartości dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu. Jednak wskazanie właściwych działań wymaga zidentyfikowania przyczyn ponadnormatywnych stężeń oraz rozważenia możliwych sposobów ich likwidacji.

Natomiast *Aktualizacja POP* została opracowana z uwagi na pojawiające się przypadki przekroczenia standardów jakości powietrza w strefach województwa świętokrzyskiego oraz konieczność osiągnięcia określonego krajowego celu redukcji narażenia. Głównym celem przedmiotowego dokumentu jest wskazanie przyczyn

powstawania przekroczeń substancji w powietrzu w strefach oraz określenie kierunków i działań naprawczych, których realizacja ma doprowadzić do poprawy jakości powietrza. Biorąc pod uwagę wykazane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach przekroczenia poziomu stężeń pyłu zawieszonego PM10, PM2,5, B(a)P w strefie miasto Kielce oraz przekroczenia poziomu stężeń pyłu zawieszonego PM10 i B(a)P w strefie świętokrzyskiej, a także określenie krajowego celu redukcji narażenia, zaistniała konieczność opracowania *Aktualizacji POP*, w kontekście zmiany kierunków i działań naprawczych wyznaczonych w uchwalonych w latach 2011 i 2012 *Programach ochrony powietrza*, w oparciu o diagnozę stanu powietrza.

Ustalenie przyczyn występowania wykazanych przekroczeń wartości kryterialnych stężeń wymaga szczegółowych analiz studialnych, niemniej już na etapie opracowania rocznej oceny można wstępnie podać prawdopodobne przyczyny wystąpienia przekroczenia pyłów i B(a)P na wskazanych obszarach. Są to:

- stosowanie paliw o wysokiej zawartości popiołu i siarki wraz ze spalaniem śmieci w kotłach o niskiej sprawności cieplnej,
- wysoki udział indywidualnego ogrzewania na paliwa stałe w zaspokajaniu potrzeb grzewczych mieszkańców,
- eksploatacja instalacji energetycznych o małej mocy,
- duże straty energii cieplnej spowodowane złym stanem technicznym budynków,
- emisja pochodząca z zabrudzenia jezdni oraz jej okolicy,
- emisja powstająca w trakcie prac budowlanych,
- lokalizacja obiektów przemysłowych w centrach miast,
- niedostosowanie instalacji i urządzeń przemysłowych i energetycznego spalania paliw do obowiązujących standardów emisyjnych,
- niski poziom życia ludności,
- niski poziom wiedzy ekologicznej,
- niedostateczny poziom wydatków budżetowych na ograniczenie emisji zanieczyszczeń.

2.2.Stan jakości wód powierzchniowych i podziemnych, gospodarka wodno-ściekowa

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym powiat włoszczowski należy do dorzecza rzeki Wisły. Przez obszar powiatu przebiega wododział rozgraniczający zlewnie Nidy i Pilicy.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska prowadził monitoring jakości wód powierzchniowych zgodnie z *Programem państwowego monitoringu środowiska województwa świętokrzyskiego na lata 2013-2015*, zatwierdzonym przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i obejmował w 2014 r. kontrolę jakości wód w 32 punktach pomiarowo-kontrolnych (ppk) zlokalizowanych w obrębie 31 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP). Natomiast w 2015 r. badaniami objęto 33 ppk (w tym: 30 ppk stanowiły rzeki i 3 ppk zbiorniki zaporowe). Monitoring jakości wód zrealizowano w obrębie 29 JCWP rzecznych i 2 zbiorników zaporowych. Na terenie powiatu włoszczowskiego

w latach 2014-2015 dokonano oceny jakości wód powierzchniowych rzek: Czarna Struga, Czarna Włoszczowska i Zwleczka.

Jakość wód powierzchniowych określono na podstawie *Wyników klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2014*, Kielce 2015 oraz *Wyników klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2015*, Kielce 2016. Powyższe dokumenty zawierają kompleksową ocenę jakości wód przeprowadzoną w latach 2014-2015.

Podstawą klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych zarówno w 2014 r. jak i w 2015 r. było rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1482), a także wskazania i wytyczne Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) uwzględniające procedurę dziedziczenia oceny, która polega na przeniesieniu wyników oceny elementów biologicznych, fizykochemicznych, hydromorfologicznych oraz chemicznych na kolejny rok, gdy nie były one objęte monitoringiem.

W ocenie spełnienia dodatkowych wymagań wód na obszarach chronionych uwzględniono również odrębne przepisy wydane na podstawie ustawy Prawo wodne, m.in. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. Nr 204, poz. 1728).

Badania stanu jednolitych części wód powierzchniowych zostały przeprowadzone w ramach monitoringu: operacyjnego, badawczego oraz monitoringu obszarów chronionych w zakresie i z częstotliwością, określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 258 poz. 1550).

Oceny dokonano na podstawie wyników klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego (w tym klasyfikacji elementów: biologicznych, hydromorfologicznych, fizykochemicznych) oraz wyników klasyfikacji stanu chemicznego. W ocenie ogólnej uwzględniono również ocenę spełnienia wymogów dla wód na obszarach chronionych.

Stan ekologiczny/potencjał ekologiczny w latach 2014-2015 sklasyfikowany został na podstawie wyników badań elementów biologicznych oraz wspierających je wskaźników fizykochemicznych i obserwacji hydromorfologicznych. Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikuje się poprzez nadanie jednolitej części wód jednej z pięciu klas jakości, a mianowicie:

- klasa pierwsza – bardzo dobry stan ekologiczny,
- klasa druga – dobry stan ekologiczny,
- klasa trzecia – umiarkowany stan ekologiczny,
- klasa czwarta – słaby stan ekologiczny
- klasa piąta – zły stan ekologiczny.

W przypadku potencjału ekologicznego, klasa pierwsza i druga tworzą wspólnie potencjał „dobry i powyżej dobrego”. O przypisaniu ocenianej jednolitej części wód do klasy jakości decydują wyniki klasyfikacji poszczególnych elementów biologicznych, przy czym

obowiązuje zasada, że klasa stanu/potencjału ekologicznego odpowiada klasie najgorszego elementu biologicznego.

W roku 2014 i 2015 klasyfikacji stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych dokonano na podstawie analizy wyników pomiarów zanieczyszczeń chemicznych, w tym tzw. substancji priorytetowych. Przyjmuje się, że jednolita część wód jest w dobrym stanie chemicznym, jeżeli żadna z obliczonych wartości stężeń nie przekracza dopuszczalnych stężeń maksymalnych i średniorocznych.

Stan jednolitej części wód został oceniony poprzez porównanie wyników klasyfikacji stanu /potencjału ekologicznego i stanu chemicznego.

Rzeka Czarna Struga (JCWP - PLRW20006254269 Czarna Struga), monitorowana była w punkcie pomiarowym Czarna Struga - Rudka. Badania monitoringowe przeprowadzone zostały w 2014 r., w ramach monitoringu operacyjnego i monitoringu wód na obszarach chronionych, natomiast w 2015 r. JCWP zbadana została w ramach monitoringu badawczego pod kątem weryfikacji rzeczywistego zagrożenia substancjami z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Stan jednolitej części wód oceniono jako zły, o czym przesądził umiarkowany stan ekologiczny i stan chemiczny poniżej dobrego (zadecydowały przekroczenia wartości granicznych dla stanu dobrego dla średniorocznej sumy benzo(g,h,i)perylen i indeno(1,2,3-cd)piranu).

Monitoring wód rzeki Czarnej Włoszczowskiej (JCWP - PLRW2000925429 Czarna Włoszczowska od Czarnej z Olszówki do ujścia) został przeprowadzony w punkcie Czarna Włoszczowska - Ciemiętniki. W 2014 r. badania realizowane były w ramach monitoringu operacyjnego oraz monitoringu wód na obszarach chronionych, natomiast w 2015 r. przeprowadzono monitoring badawczy pod kątem weryfikacji rzeczywistego zagrożenia WWA. Stan jednolitej części wód oceniono jako zły, o czym przesądził słaby stan ekologiczny i stan chemiczny poniżej dobrego (przekroczenie wartości granicznych dla stanu dobrego dla średniorocznej sumy benzo(g,h,i)perylen i indeno(1,2,3-cd)piranu).

Badaniami monitoringowymi objęto też rzekę Zwleczę (JCWP- PLRW20006254189 Zwleczka) w punkcie pomiarowo-kontrolnym Zwleczka - Gościencin. W roku 2014 przeprowadzono monitoring operacyjny oraz monitoring wód na obszarach chronionych. W latach 2013 i 2015 nie prowadzono badań jakości wód Zwleczy. Stan ekologiczny wód tej JCWP oceniono jako dobry. Ze względu na brak badań elementów chemicznych nie dokonano oceny stanu chemicznego, a tym samym ogólnej oceny stanu wód tej JCWP.

O obniżeniu klasy stanu/potencjału ekologicznego badanych rzek decydowały najczęściej elementy biologiczne, w tym fitobentos, makrofity, makrobezkręgowce bentosowe i ichtiofauna. Wskaźniki fizykochemiczne sporadycznie przekraczały wartości dopuszczalne dla stanu dobrego (II klasa): ChZT, ogólny węgiel organiczny, zasadowość ogólna oraz substancje biogenne - azot Kjeldahla, fosforany oraz fosfor ogólny. Wśród elementów chemicznych w 2015 r. jakość wód determinowały wskaźniki z grupy WWA: benzo(g,h,i)perylen i indeno(1,2,3-cd)piren.

Analizując wyniki monitoringu przeprowadzonego na terenie powiatu włoszczowskiego, należy stwierdzić, że rzeki omawianego obszaru w dalszym ciągu (w porównaniu z latami 2012-2013) prowadzą wody złej jakości, która prawdopodobnie związana jest w dalszym ciągu z rosnącym zanieczyszczeniem wód ściekami komunalnymi

(niewystarczający stopień skanalizowania gmin) oraz pestycydami i nawozami sztucznymi, które są spłukiwane z pól uprawnych przez opady atmosferyczne.

Należy jednak zauważyć, że biorąc pod uwagę pozostałe parametry fizykochemiczne, na podstawie których dokonano charakterystyki jakości wód powierzchniowych w powiecie włoszczowskim, m.in. zawiesina ogólna, BZT₅, azot amonowy, azot azotynowy, pozwalają zaliczyć je do klasy I, czyli wód o bardzo dobrym stanie ekologicznym.

Zasoby wód powierzchniowych powiatu uzupełniają: zbiorniki wodne, stawy rybne, ciek, kanały i rowy. Zbiorniki te nie podlegają jednak ocenie jakości wody i w związku z tym nie jest możliwe określenie stopnia ich zanieczyszczenia.

Wyniki badań jakości wód powierzchniowych w 2014 r. wskazują na umiarkowany (w przypadku rzeki Czarnej Strugi i Czarnej Włoszczowskiej (od Czarnej z Olszówki do ujścia)) i dobry (w odniesieniu do rzeki Zwłoczy) stan/potencjał ekologiczny rzek występujących na terenie powiatu włoszczowskiego. W 2015 r. w porównaniu do 2014 r., odnotowano pogorszenie stanu/potencjału ekologicznego wód rzeki Czarnej Włoszczowskiej. O słabym stanie wód, zdecydowało przyporządkowanie elementów biologicznych do klasy IV, na którą znaczący wpływ miał stan ichtiofauny (IV klasa) oraz makrofitów (III klasa).

Stan jakości wód powierzchniowych badanych w latach 2014-2015 na terenie powiatu włoszczowskiego obrazują odpowiednio tabela 1 i tabela 2.

Tabela 1. Stan jakości wód powierzchniowych rzek Czarnej Strugi, Czarnej Włoszczowskiej i Zwleczy w 2014 r.
[źródło: opracowanie własne na podstawie *Wyników klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2014*]

Lp.	Nazwa i kod JCWP	Nazwa reprezentatywnego punktu pomiarowo - kontrolnego	Program monitoringu	Stan ekologiczny			Stan chemiczny	Stan JCWP
				Nazwa wskaźnika decydującego o jakości wód	Klasa ocenianego elementu	Ocena stanu/potencjału ekologicznego		
1.	Czarna Struga PLRW20006254269	Czarna Struga-Rudka	MO	fitobentos	umiarkowany - klasa III	umiarkowany	dobry	Zły
				makrobezkręgowce bentosowe	umiarkowany - klasa III			
				ChZT	dobry - klasa II			
				Zasadowość ogólna	dobry - klasa II			
				Fosfor ogólny	dobry - klasa II			
				Fosforany	dobry - klasa II			
				Azot Kiejdahla	dobry - klasa II			
2.	Czarna Włoszczowska (od Czarnej z Olszówki do ujścia) PLRW2000925429	Czarna Włoszczowska - Ciemiętniki	MO	OWO (ogólny węgiel organiczny)	dobry - klasa II	umiarkowany	dobry	Zły
				fitobentos	dobry - klasa II			
				makrofity	umiarkowany - klasa III			
				makrobezkręgowce bentosowe	dobry - klasa II			
				OWO	dobry - klasa II			
				Azot Kiejdahla	dobry - klasa II			
				fitobentos	dobry - klasa II			
3.	Zwleczka PLRW20006254189	Zwleczka - Gościęcín	MO	Azot Kiejdahla	dobry - klasa II	dobry	nie oceniano	nie oceniano
				OWO	dobry - klasa II			

Tabela 2. Stan jakości wód powierzchniowych rzek Czarnej Strugi, Czarnej Włoszczowskiej i Zwleczy w 2015 r.

[źródło: opracowanie własne na podstawie *Wyników klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2015*]

Lp.	Nazwa i kod JCWP	Nazwa reprezentatywnego punktu pomiarowo - kontrolnego	Program monitoringu	Stan ekologiczny			Stan chemiczny		Stan wód JCWP
				Nazwa wskaźnika decydującego o jakości wód	Klasa ocenianego elementu	Ocena stanu/potencjału ekologicznego	Nazwa wskaźnika decydującego o stanie wód	Klasa ocenianego elementu	
1.	Czarna Struga PLRW20006254269	Czarna Struga-Rudka	MB	fitobentos	umiarkowany - klasa III	umiarkowany	Benzo(g,h,i)perylen Indeno(1,2,3-cd)piren	poniżej stanu dobrego - przekroczone stężenia średnioroczne	Zły
				makrobezkręgowce bentosowe	umiarkowany - klasa III				
				makrofity	dobry - klasa II				
				ChZT	dobry - klasa II				
				Zasadowość ogólna	dobry - klasa II				
				Fosfor ogólny	dobry - klasa II				
				Fosforany	dobry - klasa II				
				Azot Kiejdahla	dobry - klasa II				
				OWO	dobry - klasa II				
				fitobentos	dobry - klasa II				
2.	Czarna Włoszczowska (od Czarnej z Olszówki do ujścia) PLRW2000925429	Czarna Włoszczowska - Ciemiętniki	MB	makrofity	umiarkowany - klasa III	słaby	Benzo(g,h,i)perylen Indeno(1,2,3-cd)piren	poniżej stanu dobrego - przekroczone stężenia średnioroczne	Zły
				makrobezkręgowce bentosowe	dobry - klasa II				
				ichtiofauna	słaby – klasa IV				
				OWO	dobry - klasa II				
				Azot Kiejdahla	dobry - klasa II				
				fitobentos	dobry - klasa II				
3.	Zwlecza PLRW20006254189	Zwlecza - Gościęcín	MO	Azot Kiejdahla	dobry - klasa II	dobry	nie oceniano	nie oceniano	nie oceniano
				OWO	dobry - klasa II				

Oznaczenia:

	bardzo dobry stan/potencjał ekologiczny (I klasa), dobry stan chemiczny, dobry stan wód,
	dobry stan/potencjał ekologiczny (II klasa), dobry potencjał ekologiczny (II klasa)
	umiarkowany stan/potencjał ekologiczny (III klasa)
	słaby stan/potencjał ekologiczny (IV klasa)
	zły stan/potencjał ekologiczny (V klasa), stan chemiczny poniżej dobrego, zły stan wód ,
MB	monitoring badawczy
MO	monitoring operacyjny

Gospodarka wodno-ściekowa

Podstawą działalności Włoszczowskiego Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Wiejskiej 55 we Włoszczowie jest pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków oraz wykonywanie prac związanych z budową sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Spółka prowadzi całokształt zadań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, w tym związanych z realizacją inwestycji, jak również zajmuje się eksploatacją sieci wodociągowych i sieci kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków, ujęć wody oraz przepompowni ścieków na terenie gminy Włoszczowa. Na terenie gminy Włoszczowa Spółka eksploatuje:

1. Ujęcia wody:

- we Włoszczowie :
 - studnie: SW I (ul. Czarnieckiego) o wydajności 183 m³/h; SW II (ul. Koniecpolska) o wydajności 94 m³/h;
 - przy ul. Jędrzejowskiej - 1 studnia o wydajności 65 m³/h,
 - przy ul. Wiśniowej (os. Brożka) - 1 studnia o wydajności 72,29 m³/h,
- w Dankowie Małym - 1 studnia o wydajności 120 m³/h
- w Koniecznie - studnia nr 1 o wydajności 91 m³/h, studnia nr 2 o wydajności 37 m³/h. Woda na tym ujęciu poddawana jest uzdatnianiu (redukcja azotanów).
- w Dąbiu - 1 studnia o wydajności 38,7 m³/h.

2. Oczyszczalnię ścieków we Włoszczowie przy ul. Wiejskiej o przepustowości 4500 m³/dobę oraz 10 przepompowni ścieków (Łachów (2), Wola Wiśniowa, Kuzki, Kurzelów (4), Włoszczowa (2)),

3. Sieci wodociągowe w miejscowościach: Włoszczowa, Danków Mały, Danków Duży, Kurzelów, Łachów, Kuzki, Ewina, Wola Wiśniowa, Podlipie, Czarncza, Knapówka, Konieczno, Rogienice, Ogarka, Dąbie, Boczkowice, Bebelno Wieś, Bebelno Kolonia, Ludwinów, Nieznanowice, Przygradów,

4. Sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Włoszczowa, Łachów, Kuzki, Ewina (część), Wola Wiśniowa, Podlipie, Kurzelów (część).

Spółka na podstawie zawartych umów zajmuje się również eksploatacją urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na terenie gmin: Secemin, Radków i Moskorzew.

W roku 2015 została przeprowadzona modernizacja oczyszczalni ścieków we Włoszczowie polegająca na: przebudowie pompowni ścieków wraz z wyposażeniem w kratę, likwidacji istniejącej kraty ręcznej i zastąpienie jej mechaniczną kratą panelowo

-hakową, likwidacji istniejącej ręcznej instalacji do odbioru skratek oraz zastąpienie jej rynną spłukiwaną, budowie wiaty nad stanowiskiem kraty i sita, montażu praso płuczki skratek w budynku skratek, likwidacji istniejącego systemu odprowadzania piasku i montażu separatora płuczki piasku w budynku skratek, wymianie urządzeń w stacji dmuchaw na nowocześniejsze i lepiej dopasowane do wymaga technologicznych reaktorów biologicznych, wymiana urządzeń technologicznych w reaktorach biologicznych, przebudowie pompowni recyrkulatu (likwidacja istniejącej pompowni i zamiana na pompownię z pompami wirowymi), wymianie wyposażenia technologicznego osadnika końcowego - montaż zamiennego wyposażenia, remoncie nowego oraz używanego zagęszczacza (montaż nowego wyposażenia technologicznego, remont istniejącego zagęszczacza oraz montaż nowego wyposażenia pompowni osadu), montażu urządzeń technologicznych w stacji odwadniania osadów, montażu instalacji do poboru próbek ścieków surowych i oczyszczonych, wykonaniu zintegrowanego systemu sterowania automatyczną pracą oczyszczalni (w tym wizualizacji procesu), wykonaniu związanej infrastruktury podziemnej - uzbrojenia terenu w przewody technologiczne, kable energetyczne, sygnalizacyjne, sterownicze; modernizacji kotłowni, budowie garażu, przebudowie drogi technologicznej na terenie oczyszczalni – wykonanie dróg, poboczy, chodników i placów wewnętrznych, oświetlenia; zakupie agregatu prądotwórczego 280 kW, termomodernizacji budynku technologiczno-biurowego w zakresie stacji dmuchaw, remont składowiska osadu, wymiana barierek i pomostów na wykonane ze stali nierdzewnej; rozruch mechaniczny, hydrauliczny i technologiczny obiektu wraz z osiągnięciem założonych parametrów technologicznych.

Wykaz istniejących oczyszczalni komunalnych na terenie powiatu włoszczowskiego przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Oczyszczalnie komunalne na terenie Powiatu Włoszczowskiego – stan na 31.12.2015 r.
[źródło: opracowanie własne]

Gmina	Lokalizacja (miejscowość)	Przepustowość			
		Q śr. dobowe [m ³ /dobę]	Q max dobowe [m ³ /dobę]	Q max h [m ³ /h]	Q max roczne [m ³ /rok]
Kluczewsko	Kluczewsko	200	240	20	87 000
	Dobromierz	200	240	20	87 000
Krasocin	Krasocin	530		47,08	193 450
	Oleszno/Kozia Wieś	280		25,42	102 200
	Skorków	250	400	25	91 250
Moskorzew	-	-	-	-	-
Radków	Radków	110	140	12	40 150
Secemin	Secemin	200	260	20	94 900
Włoszczowa	Włoszczowa	3 850	4 500	450	1 405 250

Tabela 4. Stopień zwodociągowania gmin stan na 31.12.2015 r.
[źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin]

Gmina	Długość sieci wodociągowej (km) Stopień zwodociągowania (%)			
	2014		2015	
Krasocin	155,65	99%	155,71	99%
Kluczewsko	97	96%	100	97% ↗
Secemin	109,5	84%	114,08	85,6% ↗
Radków	61,5	99%	61,5	99%
Moskorzew	34,2	58%	34,2	58%
Włoszczowa	200,9	91,2%	202,3	92,32% ↗
Powiat - razem	658,75		667,79	

Tabela 5. Stopień skanalizowania gmin stan na 31.12.2015 r.
[źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin]

Gmina	Długość sieci kanalizacyjnej (km) Stopień skanalizowania (%)			
	2014		2015	
Krasocin	78,51	57%	78,51	57%
Kluczewsko	72	62%	79	65% ↗
Secemin	29,1	33,9%	29,1	33,9%
Radków	26,96	67%	26,96	67%
Moskorzew	0	0	0	0
Włoszczowa	72,8	59,85%	81,1	61,88% ↗
Powiat - razem	279,37		294,67	

Tabela 6. Liczba zbiorników bezodpływowych stan na 31.12.2015 r.
[źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin]

Gmina	Liczba zbiorników bezodpływowych			
	2014		2015	
Włoszczowa	Miasto 221	Wieś 1196	Miasto 159	Wieś 1173
Krasocin	938		811	
Kluczewsko	brak danych		brak danych	
Secemin	807		807	
Radków	472		472	
Moskorzew	brak danych		brak danych	

Tabela 7. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków stan na 31.12.2015 r.
[źródło: opracowanie własne dane z gmin]

Gmina	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków			
	2014		2015	
Włoszczowa	Miasto 1	Wieś 4	Miasto 2	Wieś 6
Krasocin	3		5	
Kluczewsko	brak danych		brak danych	
Secemin	3		3	
Radków	71		71	
Moskorzew	56		56	

Długość sieci wodociągowej w końcu 2015 roku wyniosła 667,79 km i zwiększyła się o 1,37% w porównaniu z końcem 2014 roku. Stopień nasycenia siecią wodociągową należy uznać za dobry, o czym świadczy fakt, że wg danych GUS w 2014 roku część ludności korzystającej z instalacji wodociągowej wynosiła 83,3%.

Znacznie wolniej rozwiązywany jest problem gospodarki ściekowej na terenie powiatu włoszczowskiego. Nadal zauważalna jest znaczna dysproporcja między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Według danych GUS część ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w 2014 r. wynosiła 45,9%. Wiele obszarów wiejskich jest nieskanalizowanych, a ponadto brak jest na tych terenach oczyszczalni ścieków. Istotnym działaniem na rzecz poprawy jakości wód na terenie powiatu jest budowa systemów kanalizacji oraz skuteczne oczyszczanie ścieków. Długość sieci kanalizacyjnej w końcu 2015 roku wyniosła 294,67 km i zwiększyła się o 5,5% w porównaniu z końcem 2014 roku. Ścieki komunalne, gromadzone w bezodpływowych zbiornikach, wywożone są w przeważającej większości na tereny pól, nieużytków itp. Kanalizacja indywidualna jest w pewnym stopniu przejściowym rozwiązaniem, jednak z uwagi na nieszczelność szamb stanowi w ten sposób źródło zanieczyszczeń m.in. rakotwórczych związków azotu. Ponadto znaczna część ścieków pochodząca z terenów wiejskich nie trafia do komunalnych oczyszczalni ścieków. Biorąc pod uwagę koszty opróżniania i dowozu ścieków do oczyszczalni, problemu tego nie da się rozwiązać bez budowy sieci kanalizacyjnych lub wprowadzenia systemu dopłat refundujących część kosztów dowozu ścieków. Zważywszy na pogarszającą się sytuację finansową gmin oraz wieloletnie zaniedbania w tym zakresie, sprawa sanitacji terenów wiejskich winna być przez najbliższe lata zadaniem priorytetowym w dziedzinie ochrony środowiska na terenie powiatu.

Wody podziemne

Powiat włoszczowski położony jest w obrębie następujących głównych zbiorników wód podziemnych:

- GZWP nr 408 i 409 - Niecka Miechowska,
- GZWP nr 416 - Małogoszcz.

Zbiorniki wód podziemnych nr 408 i 409 są chronione poprzez wyznaczone w dokumentacjach hydrogeologicznych obszary ochronne. Natomiast zbiornik GZWP nr 416 – Małogoszcz, zlokalizowany w północno-wschodniej części powiatu nie posiada takiego opracowania i nie ma wyznaczonych stref ochrony. Zbiornik ten, tak jak wszystkie wody podziemne, podlega ochronie na podstawie art. 98 ustawy – Prawo ochrony środowiska.

Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (j.t. Dz. U. z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.) zobowiązuje Państwową Służbę Hydrogeologiczną do wykonywania badań i oceny stanu wód podziemnych w zakresie elementów fizykochemicznych i ilościowych. Badania i klasyfikację wód podziemnych w punktach sieci krajowej w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wykonuje Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie przy koordynacji i na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Szczegółowy zakres oraz częstotliwość prowadzenia monitoringu stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. z 2011 r. nr 258 poz. 1550 z późn. zm.).

W roku 2014 na terenie województwa świętokrzyskiego wykonano badania stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych w 12 punktach sieci krajowej w ramach monitoringu operacyjnego, którym obejmuje się jednolite części wód podziemnych uznane za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych. Badaniami objęto w 67% punktów wody wgłębne oraz w 33% punktów wody gruntowe. Natomiast 2015 r. przeprowadzono monitoring w 13 punktach sieci krajowej, z czego w 38% punktów badano wody wgłębne, a w 62% punktów wody gruntowe.

W latach 2014-2015 na terenie powiatu włoszczowskiego nie prowadzono badań stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych w ramach monitoringu operacyjnego. Jakość wód podziemnych w poszczególnych punktach monitoringu sieci krajowej w województwie świętokrzyskim w ww. okresie została określona według klasyfikacji podanej w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Nr 143, poz. 896).

Elementy fizykochemiczne stanu wód podziemnych zostały sklasyfikowane według następujących klas jakości wód podziemnych:

- klasa I – wody bardzo dobrej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są kształtowane wyłącznie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i nie wskazują na wpływ działalności człowieka,
- klasa II – wody dobrej jakości, w których wartości niektórych elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i nie wskazują na wpływ działalności człowieka albo jest to wpływ bardzo słaby,
- klasa III – wody zadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka,
- klasa IV – wody niezadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych oraz wyraźnego wpływu działalności człowieka,
- klasa V – wody złej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych potwierdzają znaczący wpływ działalności człowieka.

Przywołane rozporządzenie definiuje dobry i słaby stan chemiczny wód podziemnych. Klasy jakości wód podziemnych I, II, III oznaczają dobry stan chemiczny, natomiast klasy jakości wód podziemnych IV, V wskazują na słaby stan chemiczny.

Zasoby głównych zbiorników wód podziemnych występujących na terenie powiatu włoszczowskiego ujmowane są przez szereg studni głębinowych, głównie komunalnych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny we Włoszczowie sprawuje nadzór sanitarny nad jakością wody przeznaczonej do spożycia w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 kwietnia 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia jako wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417 z późn. zm.).

Zarówno w 2014 roku jak i 2015 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny we Włoszczowie objął nadzorem sanitarnym 19 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia. Natomiast w 2015 r. nadzorem sanitarnym został objęty również wodociąg należący do Zespołu Placówek Oświatowych w Chlewicach zaopatrujący w wodę samorządowe przedszkole i szkołę podstawową.

W roku 2014 pobrano do badań 149 próbek wody, w tym 116 próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w ramach monitoringu kontrolnego i przeglądownego oraz 33 próbki w kierunku wykrycia bakterii *Legionella* sp. w 9 obiektach zbiorowego zamieszkania i 2 domach opieki społecznej. W omawianym okresie w dwóch wodociągach stwierdzono krótkotrwałe ponadnormatywne przekroczenie parametrów chemicznych, takich jak mętność i zawartość żelaza w wodzie, które administrator zniwelował po podjęciu odpowiednich działań. Największym wodociągiem jest wodociąg Włoszczowa, do którego woda tłoczona jest z 4 studni głębinowych. Produkuje on łącznie 1690 m³/dobę dla 12,9 tys. odbiorców zamieszkujących w 8 miejscowościach. Dodatkowo w 2014 r. rozpoczęto prace polegające na podłączeniu piątej studni do sieci wodociągowej oraz budowie dodatkowego zbiornika do gromadzenia wody. Nadmienić należy również, że w 2014 roku ponownie włączono do użytkowania studnię w Czostkowie, która została wyłączona z użytkowania w 2012 r. z powodu wykrycia w wodzie przeznaczonej do spożycia ponadnormatywnej zawartości związków żelaza i manganu. Woda pochodząca z przedmiotowego ujęcia, zanim trafi do sieci wodociągowej poddawana jest procesom uzdatniania polegającym na odmanganianiu i odżelazianiu. Ogólnie w 2014 r. nie stwierdzono nieprawidłowości w stanie sanitarno-technicznym kontrolowanych wodociągów.

W 2015 r. pobrano do badań 132 próbki wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, w tym 17 próbek w ramach monitoringu przeglądownego i 115 w ramach monitoringu kontrolnego. Ponadto przedsiębiorstwa wodociągowe w ramach kontroli wewnętrznej jakości wody pobrały łącznie 93 próbki, w tym 17 w ramach monitoringu przeglądownego i 76 w ramach monitoringu kontrolnego.

Z uwagi na ponadnormatywną zawartość bakterii grupy coli i *Escherichia coli* w badanej wodzie, wyłączono z eksploatacji studnię w Czostkowie. Jednakże po przeprowadzeniu niezbędnych działań naprawczych przedmiotowe ujęcie, po miesięcznej przerwie, zostało ponownie włączone do eksploatacji.

Ujęcia wód podziemnych w Koniecznie i Radkowie wyposażone są w stacje uzdatniania wody, z uwagi na konieczność redukcji zawartości azotanów w wodzie, osiąganey poprzez zastosowanie wymiany jonowej. Pojedyncze przypadki podwyższonej zawartości azotanów w wodzie, osiągające wartości 47-49 mg/l NO₃, przy dopuszczalnej zawartości 50 mg/l NO₃, odnotowano w ujęciach w Dąbiu (wodociąg Konieczno) i Radkowie (wodociąg Radków-Świerków).

Zarówno w 2014 jak i 2015 r. woda trafiająca do odbiorców z wodociągów eksploatowanych na terenie powiatu włoszczowskiego spełniała wszystkie wymagania dla wody przydatnej do spożycia przez ludzi, a jej jakość określono jako dobrą.

Na terenie powiatu włoszczowskiego eksploatowane jest osiem wodociągów o produkcji wody do 100 m³/dobę oraz dziesięć wodociągów o produkcji 100 - 1000 m³/dobę.

Znacznie gorzej przedstawia się sytuacja w zakresie jakości wód gruntowych poziomu czwartorzędownego. Na podstawie wyrzykowych badań dotyczących jakości wody

w studniach przydomowych, stwierdzić można znaczne przekroczenia norm zawartości azotanów. Dość częste są również przekroczenia norm zawartości azotynów. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak kanalizacji sanitarnej, gromadzenie ścieków w nieszczelnych „szambach”, niewłaściwe składowanie i gospodarka obornikiem i gnojowicą. W tym miejscu należy również wymienić, jako najbardziej znaczący czynnik, rozbudowę przez gminy sieci wodociągowej bez równoległej budowy kanalizacji i oczyszczalni ścieków.

2.3 Stan jakości środowiska akustycznego powiatu

Hałas komunikacyjny

Ocena stanu akustycznego środowiska i obserwacja zmian dokonywana jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na podstawie wyników pomiarów poziomów hałasu określonych wskaźnikami hałasu L_{DWN} i L_N wraz z uwzględnieniem pozostałych danych, w szczególności demograficznych oraz dotyczących sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu (art. 117 ust. 1 ustawy – Prawo Ochrony Środowiska).

W województwie świętokrzyskim, w ramach monitoringu hałasu oraz kontroli i ewidencji obiektów emitujących hałas, realizowane są działania obejmujące:

- planowe, cykliczne badania hałasu komunikacyjnego w miastach, w celu opracowania planów akustycznych miast;
- planowe badania hałasu drogowego na głównych trasach komunikacyjnych;
- planowe i interwencyjne kontrole zakładów przemysłowych oraz innych obiektów emitujących hałas do środowiska.

W 2014 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach w ramach *Programu państwowego monitoringu środowiska województwa świętokrzyskiego na lata 2013 - 2015* nie wykonywał pomiarów hałasu drogowego na terenie powiatu włoszczowskiego. Natomiast w 2015 r. pomiary monitoringowe hałasu wykonano m.in. na terenie miejscowości Krasocin (droga wojewódzka 786) i Secemin (ul. Koniecpolska (DW 786)).

Monitoring hałasu obejmował pomiary, które posłużyły do określenia wskaźników krótkookresowych (L_{AeqD} i L_{AeqN}), mających zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska. Dopuszczalny poziom hałasu oznaczono przy pomocy wskaźników: L_{AeqD} , tj. równoważnego poziomu dźwięku A dla pory dnia (od godz. 6.00 do godz. 22.00) oraz L_{AeqN} , tj. równoważnego poziomu dźwięku A dla pory nocy (od godz. 22.00 do godz. 6.00), wyrażonych w decybelach (dB), w odniesieniu do jednej doby.

Zgodnie z obowiązującym w okresie prowadzenia pomiarów rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (j.t. Dz.U. z 2014 r. poz. 112) dopuszczalne wskaźniki poziomu dźwięku, w zależności od przeznaczenia terenu wynosiły:

1. dla terenów zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży – 61 dB (dla pory dnia),
2. dla terenów mieszkaniowo-usługowych – 65 dB (dla pory dnia) i 56 dB (dla pory nocy).

W przypadku badań przeprowadzonych w celu określenia wartości wskaźników L_{AeqD} oraz L_{AeqN} pomiary odbyły się raz w roku – w ciągu 1 doby w każdym z punktów. Podczas pomiarów jednocześnie rejestrowane były warunki atmosferyczne, a także wartości parametrów ruchu.

Tabela 8. Wyniki pomiarów hałasu drogowego przeprowadzonego w 2015 roku na terenie powiatu włoszczowskiego w dniach 26.08 – 27.08.2015 r.

[źródło: opracowanie własne na podstawie *Wyników pomiarów hałasu drogowego w województwie świętokrzyskim w 2015 roku*]

Rejon badań	Odległość od krawędzi jezdni (m)	Wysokość punktu pomiarowego	Wskaźnik poziomu dźwięku	Wynik (dB)	Norma (dB)	Przekroczenie (dB)	Rodzaj terenu
Secemin ul.Konieczpolska (DW 786)	10	4	L_{AeqD}	62,0	61	1,0	zabudowa związana ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży
			L_{AeqN}	62,3	-	-	
			L_{AeqD}	62,0	65	-	zabudowa mieszkaniowo - usługowa
			L_{AeqN}	62,3	56	6,3	
Krasocin Droga wojewódzka 786	10	4	L_{AeqD}	62,0	65	-	zabudowa mieszkaniowo-usługowa
			L_{AeqN}	56,0	56	-	

Wyniki pomiarów zestawione w powyższej tabeli wskazują na przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w miejscowości Secemin, zarówno w porze dziennej (o 1 dB), jak również w porze nocnej (o 6,3 dB). W miejscowości Krasocin nie odnotowano przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu.

Hałas przemysłowy

Zagrożenia hałasem przemysłowym mają charakter lokalny i obejmują zasięgiem jedynie tereny zabudowy mieszkaniowej sąsiadujące z obiektami wytwarzającymi ponadnormatywny hałas. Uciążliwości akustyczne pochodzą głównie z dużych zakładów przemysłu cementowo-wapienniczego, drzewnego, jak również są związane z działalnością obiektów handlowo-usługowych (wentylatory, urządzenia klimatyzacyjno-chłodnicze).

Na obszarze powiatu aktualnie nie występuje zagrożenie ze strony hałasu przemysłowego. W okresie sprawozdawczym warunki emisji hałasu do środowiska miały uregulowane w ramach posiadanych pozwoleń: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska we Włoszczowie, Lhoist Bukowa, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. we Włoszczowie, Ferma Drobiu D. i M. Bendkowscy w Jeżowicach, Ferma Drobiu Waldemar Michałek we Włoszczowie, „EFFECTOR” S.A. Włoszczowa.

2.4. Stan jakości gleb oraz powierzchni ziemi

Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Kielcach wykonuje badania gleb położonych na wybranych obszarach o potencjalnym zagrożeniu zanieczyszczeniem w ramach monitoringu regionalnego. Mają one na celu dokumentowanie zmian zachodzących w glebach, sygnalizowanie zagrożeń i umożliwienie wczesnego podejmowania działań ochronnych. Ze względu na bardzo powolne zmiany jakie zachodzą w środowisku glebowym, badania te wykonywane są cyklicznie w odstępach co 5 lat, w rejonach wpływu różnorodnych źródeł zanieczyszczeń związanych z koncentracją na danym obszarze przemysłu, przebiegiem ciągów komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu oraz lokalizacją składowisk odpadów.

Na terenie powiatu włoszczowskiego w okresie sprawozdawczym nie istniały punkty pomiarowo-kontrolne włączone do krajowej sieci monitoringu gleb. Przyczyną tego jest brak potencjalnych źródeł skażeń gleby.

Na podstawie wyników badań uzyskanych w skali całego województwa w ramach monitoringu regionalnego w poprzednich latach (2011-2014) wynika, że grunty użytkowane rolniczo na terenie powiatu włoszczowskiego charakteryzują się naturalną zawartością metali ciężkich. Gleby te nie wykazują w tym zakresie istotnych rozbieżności w porównaniu z terenami innych powiatów województwa. Naturalną zawartość metali ciężkich wykazało 63,3% - 99,1% badanych prób glebowych. Według klasyfikacji Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach gleby te nadają się pod wszystkie uprawy rolnicze i ogrodnicze. Nieznaczne skażenie stwierdzono w przypadku kadmu (2,8% prób). Nie stwierdzono zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi w stopniu III, IV i V (gleby średnio, silnie i bardzo silnie skażone). Zanieczyszczenie metalami ciężkimi (punktowe lub liniowe) występuje głównie na terenach zurbanizowanych, w pobliżu składowisk odpadów i wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Ponadto gleby powiatu włoszczowskiego charakteryzują się, wg klasyfikacji polskiej średnią zawartością próchnicy – 1,4 %. Gleby bardzo kwaśne i kwaśne stanowią 41-60% analizowanego obszaru. Szacuje się, że 41-60% gleb wymaga wapnowania.

2.5. Aktualny stan gospodarki leśnej

Wskaźnik lesistości powiatu włoszczowskiego wynosi ok. 41,82% i jest znacznie wyższy od średniego wskaźnika dla województwa. Naturalna, pierwotna pokrywa leśna złożona była głównie z ciepłolubnych postaci grądu, świetlistej dąbrowy, lasów mieszanych i borów sosnowych na glebach piaszczystych. W podmokłych dolinach rzecznych występowały lasy łęgowe i olsy. Dzisiaj pozostały jedynie fragmenty takich naturalnych i półnaturalnych lasów. Dominują natomiast monokultury sosnowe ze sztucznych nasadzeń. Wobec zaprzestania produkcji rolniczej na znacznych terenach o glebach słabych i bardzo słabych, możliwe jest ich zalesienie. Powinno ono być realizowane w odniesieniu do gleb najniższych klas, nieprzydatnych do efektywnej produkcji rolnej, w sposób nie kolidujący z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 9. Struktura własnościowa lasów [stan na 31.12.2015 r. - źródło: dane ewidencji gruntów opracowanie własne]

Powierzchnia powiatu	90.786 ha			
Lesistość powiatu	41,82%			
Powierzchnia lasów w powiecie	37966 ha			
Powierzchnia lasów będących własnością Skarbu Państwa	24013 ha			
Powierzchnia lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa	13953 ha			
	Własność			
	osób fizycznych	wspólnot gruntowych	spółdzielni	pozostałych osób prawnych w tym samorządu
	13075 ha	605 ha	67 ha	206 ha

Grunty leśne, niestanowiące własności Skarbu Państwa ani osób fizycznych i prawnych, to grunty leśne zarządzane na terenie powiatu przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe - Nadleśnictwa: Włoszczowa (administrującego lasy na terenie gmin: Włoszczowa i Krasocin), Koniecpol (administrującego lasy na terenie gmin: Secemin, Radków i Moskorzew) oraz Przedbórz (administrującego lasy na terenie gminy Kluczewsko).

Ograniczona lokalnie odporność na czynniki chorobotwórcze to jedna z niekorzystnych cech dla prowadzenia gospodarki leśnej w powiecie włoszczowskim. Szkody w lasach są następstwem zanieczyszczeń przemysłowych. Zagrożeniem dla lasów są także szkodniki owadzie. Do utrudnień w hodowli lasów zaliczyć należy również istnienie dużych skupisk niektórych gatunków zwierząt. Powodują one zgryzanie pędów młodych drzew, co w dużej mierze utrudnia, bądź uniemożliwia ich rozwój. Rejonami, gdzie oddziaływanie zwierzyny jest najbardziej widoczne są przede wszystkim nowo zakładane oraz istniejące młode uprawy leśne.

Jedną z głównych metod ochrony lasu jest profilaktyka. Główne działania w tym zakresie to:

- terminowe usuwanie posuszu,
- pozostawianie kęp starodrzewia na powierzchniach odnawianych,
- pozostawianie drzew dziuplastych,
- odtwarzanie i zachowanie cennych elementów środowiska przyrodniczego (łąki śródleśne, ciek, zbiorniki wodne),
- poprawa egzystencji w środowisku leśnym organizmów chronionych, zagrożonych czy pożytecznych,
- dokarmianie ptaków w okresie zimy.

Poza szkodami wywoływanymi w lasach przez czynniki biotyczne, najgroźniejszym zagrożeniem są pożary. Większość siedlisk leśnych należy do I kategorii zagrożenia pożarowego, głównie ze względu na przewagę siedlisk borowych. Do podstawowych

przyczyn pożarów należą: nieostrożność dorosłych i dzieci, podpalenia czy wyładowania atmosferyczne. Wszystkie Nadleśnictwa posiadają system obserwacyjno – alarmowy, a w okresie największego zagrożenia lasy są objęte obserwacją lotniczą. Szczególnie ważna jest tu ścisła współpraca z Państwową Strażą Pożarną zarówno w zakresie łączności jak i porozumienia w zakresie unowocześniania dróg leśnych i dostosowanie ich do wymogów pożarowych.

Zalesienia gruntów rolnych niestanowiących własności Skarbu Państwa na terenie powiatu włoszczowskiego w latach 2014-2015

W latach 2014-2015 zasadniczym źródłem finansowania zalesień gruntów rolnych oraz płatności za pielęgnację założonych upraw były środki Unii Europejskiej realizowane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Ponadto, w niewielkim zakresie zalesienia były wspierane przez starostę z środków budżetu Państwa.

Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach (j.t. Dz. U. z 2015 poz. 2100 z późn. zm.) do zalesień preferowane są grunty słabych klas bonitacyjnych, przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego gmin na cele zalesień. Plany takie na terenie powiatu włoszczowskiego posiadają jedynie gminy: Secemin i Radków (miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – mpzp – gminy) oraz Krasocin i Włoszczowa (mpzp w zakresie zalesień). Udzielana pomoc polega na nieodpłatnym przekazaniu sadzonek.

Tabela 10. Powierzchnia gruntów rolnych stanowiących własność osób fizycznych zalesiona w latach 2014-2015 r. [źródło: opracowanie własne]

Rok	Razem [ha]
2014	18,26
2015	40,83
Razem:	59,09

Powyższe dane dotyczą zalesiania gruntów rolnych będących własnością osób fizycznych dokonanego wyłącznie z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, jak również środków przekazanych Powiatowi z budżetu Państwa na realizację zadań zdefiniowanych w art. 12 i art. 14 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach - finansowanie kosztów całkowitego lub częściowego zalesienia gruntów przez właścicieli lub użytkowników wieczystych oraz zagospodarowanie i ochrona drzewostanów uszkodzonych w wyniku oddziaływania gazów i pyłów przemysłowych oraz w przypadku pożarów lub innych klęsk żywiołowych zagrażających trwałości lasów, w przypadku braku możliwości ustalenia sprawcy. Powierzchnia ww. gruntów rolnych zalesiona na koniec 2015 roku wyniosła 40,83 ha i zwiększyła się o 22,57 ha w porównaniu z końcem 2014 roku.

2.6. Promieniowanie elektromagnetyczne

Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2008 r. Nr 221 poz. 1645), obowiązujące od 1 stycznia 2008 r., zobowiązuje do wyznaczenia na terenie każdego województwa po 135 punktów pomiarowych z podziałem po 45 w każdym roku 3-letniego cyklu pomiarowego, w tym po 15 punktów dla 3 kategorii obszarów dostępnych dla ludności tj.: centralnych dzielnic lub osiedli miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys.; pozostałych miast, terenów wiejskich. Punkty pomiarowe powinny być rozmieszczone równomiernie na terenie każdego rodzaju obszaru. W każdym z punktów pomiar wykonuje się raz w roku i powtarza co 3 lata.

W latach 2014- 2015 na terenie województwa świętokrzyskiego do badań monitoringowych natężenia PEM wytypowano po 45 punktów pomiarowych, dla każdego roku, znajdujących się w dostępnych dla ludności miejscach w:

- miastach o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys. – w Kielcach, Starachowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim - po 5 punktów (w sumie 15 punktów);
- pozostałych miastach - 15 punktów;
- terenach wiejskich - 15 punktów

Pomiarami natężenia PEM w roku 2014 rozpoczęto trzeci trzyletni cykl pomiarowy obejmujący lata 2014-2016.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz.U. 2003 Nr 192 poz. 1883) określa dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku, zróżnicowane dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności, a także zakresy częstotliwości promieniowania, dla których określa się parametry fizyczne, charakteryzujące oddziaływanie pól na środowisko.

W 2014 r. na terenie powiatu włoszczowskiego prowadzono pomiary wartości pól elektromagnetycznych w następujących punktach:

1. Włoszczowa – ul. Partyzantów (Urząd Gminy),
2. Dobromierz - Jeżowiec 2 (przy kapliczce, obok szkoły),
3. Secemin - Pl. Wolności 14 (skwer przy trasie 786).

Natomiast w roku 2015 natężenie pól elektromagnetycznych mierzono w punkcie pomiarowym zlokalizowanym we Włoszczowie na ul. Wiśniowa 19 (obok Domu Kultury).

W żadnym punkcie pomiarowym nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej wartości poziomu pól elektromagnetycznych, określonej rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz.U.2003.192.1883), zgodnie z którym dopuszczalny poziom PEM dla miejsc dostępnych dla ludności, w zakresie częstotliwości PEM od 3 MHz do 300 MHz wynosi 7 V/m (składowa elektryczna).

Do najważniejszych sztucznych źródeł promieniowania elektromagnetycznego na obszarze powiatu włoszczowskiego należą:

- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 220 kV łączące Stację Systemową „Kielce 400” z Joachimowem i Łośnicą, których szkodliwy wpływ rozciąga się 25 m od osi linii w obie strony,
- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV, stacja systemowa „Kielce 400” - Oleszno - Opoczno i Szczekociny - Secemin - Włoszczowa - Joachimów, których szkodliwy wpływ rozciąga się 12 m od osi linii w obie strony,
- stacje elektroenergetyczne 110/15 kV we Włoszczowie, Seceminie i Koziej Wsi, których uciążliwość zamyka się w granicach obiektu,
- bazowe stacje telefonii komórkowej różnych operatorów rozmieszczone na terenie całego powiatu.

Z punktu widzenia ochrony środowiska najistotniejszymi źródłami PEM są stacje bazowe telefonii komórkowych z powodu ich liczebności. Jednakże żaden z pomiarów przeprowadzonych w przeciągu ostatnich lat w otoczeniu stacji bazowych nie wykazał przekroczeń wartości dopuszczalnych. Linie i stacje elektroenergetyczne, również nie wywierają niekorzystnego wpływu na środowisko, ponieważ natężenia pól elektrycznych oraz magnetycznych znacząco maleją wraz ze wzrostem odległości od linii elektromagnetycznych. Dzięki zastąpieniu tradycyjnego nadawania analogowego systemem przekazu cyfrowego w roku 2013 w woj. świętokrzyskim udało się ograniczyć moc nadajników radiowo-telewizyjnych, co przełożyło się na spadek natężeń pól elektromagnetycznych wokół takich obiektów.

2.7. Gospodarka odpadami w gminach powiatu włoszczowskiego w latach 2014-2015

Odpady komunalne

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Gospodarowanie odpadami na terenie powiatu włoszczowskiego winno być realizowane w oparciu o wojewódzki plan gospodarki odpadami, regulaminy utrzymania czystości i porządku na terenie gmin oraz gminne programy usuwania wyrobów zawierających azbest.

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (j.t. Dz. U z 2016 r. poz. 250) określa zadania gminy oraz obowiązki właścicieli nieruchomości dotyczące utrzymania czystości i porządku, warunki wykonywania działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, warunki udzielania zezwoleń podmiotom świadczącym usługi w zakresie uregulowanym w ustawie.

Gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania oraz są obowiązane, m.in. do: objęcia wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnym, nadzorowania gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym realizację zadań powierzonych podmiotom odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, ustanawiania selektywnego zbierania odpadów komunalnych, tworzenia punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób zapewniający łatwy dostęp

dla wszystkich mieszkańców gminy, prowadzenia działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, uchwała regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Rada gminy jest obowiązana dostosować regulamin do wojewódzkiego planu gospodarki odpadami w terminie 6 miesięcy od dnia uchwalenia tego planu.

Podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości są obowiązane do przekazywania odebranych od właścicieli nieruchomości:

- selektywnie zebranych odpadów komunalnych bezpośrednio lub za pośrednictwem innego zbierającego odpady do instalacji odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, o której mowa w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach;
- zmieszanych odpadów komunalnych oraz odpadów zielonych bezpośrednio do regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych.

Ponadto dopuszcza się przekazywanie zmieszanych odpadów komunalnych do ponadregionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, o której mowa w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach. Jednocześnie ustawa określa, że zakazuje się mieszania selektywnie zebranych odpadów komunalnych ze zmieszanymi odpadami komunalnymi odbieranymi od właścicieli nieruchomości oraz selektywnie zebranych odpadów komunalnych różnych rodzajów ze sobą. Szczegółowy sposób postępowania z odpadami komunalnymi w poszczególnych gminach powiatu włoszczowskiego został przedstawiony w tabeli 11.

Z analizy zawartych w niej danych, wynika, że miesięczne stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, zarówno zbieranymi w sposób selektywny i nieselektywny, w porównaniu z rokiem 2014 r. pozostały na takim samym poziomie, z wyjątkiem Gminy Secemin, gdzie uchwałą Rady Gminy z dnia 6 listopada 2014 r. podwyższono stawkę o 1 zł za odbiór ww. odpadów.

Zasadniczo w porównaniu z rokiem poprzednim nie zmieniła się również częstotliwość odbierania odpadów selektywnych i nieselektywnych z budynków zabudowy jednorodzinnej z terenu miejskiego i wiejskiego.

Zmianie uległy terminy i częstotliwość dodatkowych odbiorów odpadów zmieszanych z budynków jednorodzinnych na terenie Gminy Włoszczowa. W roku 2015 częstszy odbiór ww. odpadów następował w okresie od maja do czerwca, a nie tak jak w roku 2014 w okresie od lipca do września. W przypadku odbioru odpadów komunalnych zmieszanych z zabudowy wielorodzinnej z terenu Gminy Włoszczowa częstotliwość odbioru nie uległa zmianie. Odpady wielkogabarytowe z gmin: Kluczewsko i Krasocin ograniczyły się do odbioru 1 razu w roku (w poprzednim dwa razy).

W roku 2015 w przypadku gmin Włoszczowa, Krasocin i Secemin można zauważyć spadek ilości odebranych odpadów komunalnych. Z wyjaśnień przekazanych przez urzędy wynika, że spowodowane jest to koniecznością zastosowania od 2015 r. odmiennego niż w latach poprzednich wskazania liczby właścicieli nieruchomości.

Artykuł 3c ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach nakłada na gminy obowiązek ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w terminie do dnia 16 lipca 2020 r. do nie więcej niż 35% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych poziomy te wynoszą w roku 2015: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło – 16%. Jak wynika z załączonej tabeli nr 9 (poz. 20) każda z gmin dopełniła ustawowego obowiązku osiągając wymagany poziom recyklingu.

W przypadku innych niż niebezpieczne odpady budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne ustawowo określony poziom recyklingu konieczny do osiągnięcia do dnia 31 grudnia 2020 r. wynosi co najmniej 70% wagowo. W myśl cyt. rozporządzenia poziom recyklingu w przypadku tego rodzaju odpadów konieczny do osiągnięcia w 2015 r. wynosi 40%. Gminy Włoszczowa, Krasocin jako jedyne odbierające tego rodzaju odpady w 2015 roku osiągnęły poziom odzysku 100% (w pozostałych gminach nie odbierano tego rodzaju odpadów).

Na terenie Gminy Włoszczowa, Kluczewsko i Moskorzew istnieją Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych, tzw. (PSZOK). Do punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych właściciel nieruchomości może przekazywać bezpłatnie odpady komunalne zebrane wyłącznie w sposób selektywny, w tym: papier i tektura; tworzywa sztuczne; metale; szkło; zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny; wielkogabarytowe; zużyte baterie i akumulatory; zużyte opony; przeterminowane leki, odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzące z prowadzenia drobnych prac niewymagających pozwolenia na budowę ani zgłoszenia zamiaru prowadzenia robót zgodnie z wymogami ustawy z dnia 7 lipca 1994r. prawo budowlane, inne odpady niebezpieczne wydzielone ze strumienia odpadów komunalnych (m.in.: świetlówki, gaśnice, puszki po farbách, lakierach i aerozolach, kleje). Nie może natomiast dowozić do nich odpadów zmieszanych.

Tabela 11. Sposób postępowania z odpadami komunalnymi w poszczególnych gminach powiatu włoszczowskiego w okresie 2014-2015 r.
[Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin oraz PGKiM Sp. z o.o. we Włoszczowie]

Lp.	Informacje ogólne	Włoszczowa	Kluczewsko	Krasocin	Moskorzew	Radków	Secemin
1.	Regulamin utrzymania czystości i porządku w gminie	Uchwała Nr XXVII/230/12 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 27 grudnia 2012r. (zmiana: Uchwała Nr XXXII/254/13 z dnia 6 maja 2013r.)	Uchwała Nr XVII/52/2012 Rady Gminy Kluczewsko z 28 grudnia 2012 r. zmiana: Uchwała Nr XIX/17/2013 Rady Gminy Kluczewsko z 26 kwietnia 2013 r.	Uchwała Nr XLIII/375/14 Rady Gminy Krasocin z dnia 16 sierpnia 2014 r.,	Uchwała Rady Gminy Moskorzew Nr XXIV/113/12 z dnia 28 grudnia 2012 r. z późniejszymi zmianami	Uchwała Nr VI/37/2015 Rady Gminy Radków z dnia 5 maja 2015 r.	Uchwała Nr XXXIX/254/14 Rady Gminy Secemin z dnia 6 listopada 2014 r. z późniejszymi zmianami
2.	Miesięczna stawka opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi od osoby zamieszkującej daną nieruchomości (bez zastosowania selektywnej zbiórki)	7,00 zł miesięcznie 84 zł rocznie	7,00 zł	8,00 zł	7,00 zł	Metoda ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi to „od gospodarstwa domowego” w zależności od jego wielkości: <u>Zmieszane:</u> - gospodarstwo 1-2 os. 12,00 zł, - gospodarstwo 3-5 os. 17,00 zł - gospodarstwo powyżej 5 os 20,00 zł, <u>Selektywne</u> - gospodarstwo 1-2 os. 8,00 zł, - gospodarstwo 3-5 os. 11,00 zł, - gospodarstwo powyżej 5 os. 15,00 zł	8,50 zł
3.	Miesięczna stawka opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w wysokości od osoby zamieszkującej daną nieruchomość, jeżeli odpady zbierane i odbierane będą w sposób selektywny	3,00 zł miesięcznie 36 zł rocznie	3,00 zł	4,00 zł	4,00 zł		4,00zł
4.	Częstotliwość odbierania odpadów selektywnych i nieselektywnych (zmieszanych) – dla budynków w zabudowie	raz w miesiącu przez cały rok oraz w okresie od maja do czerwca dodatkowe odbiory odpadów	selektywne - raz na 2 miesiące zmieszane - raz na miesiąc	selektywne - raz na 2 miesiące zmieszane - raz na miesiąc	raz na miesiąc	raz na miesiąc	odpady nieselektywne zmieszane raz na miesiąc; selektywne raz na dwa miesiące

	jednorodzinnej z terenu miejskiego/wiejskiego;	zmieszanych; biodegradowalnych – od kwietnia do października									
	– dla budynków w zabudowie wielorodzinnej dla odpadów zbieranych w sposób zmieszany z terenu miejskiego/wiejskiego	3 razy w tygodniu	selektywne - raz na 2 miesiące zmieszane - raz na miesiąc	4 razy w miesiącu	raz na miesiąc	raz na miesiąc	raz na miesiąc	raz na miesiąc	raz na miesiąc	nieselektywne (zmieszane) raz na miesiąc	
	– dla budynków w zabudowie wielorodzinnej po napelnieniu poszczególnych pojemników przeznaczonych do selektywnej zbiórki	2 razy w tygodniu	selektywne - raz na 2 miesiące zmieszane - raz na miesiąc	2 razy w miesiącu	raz na miesiąc	raz na miesiąc	raz na miesiąc	raz na miesiąc	raz na miesiąc	-	
	– meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady elektryczne i elektoniczne oraz zużyte opony	2 razy w ciągu roku	1 raz na rok	1 raz w roku	2 razy w ciągu roku	2 razy w ciągu roku	2 razy w ciągu roku	2 razy w ciągu roku	1 raz w roku	2 razy do roku	
		Zakład Przetwarzania Zużytego Sprzętu Elektrycznego – i Elektonicznego – MB Recycling Spółka z ograniczona odpowiedzialnością									
5.	Nazwa firmy zbierającej zużyty sprzęt elektoniczny /adresy punktów zbiórki zużytego sprzętu elektonicznego	PPHU „TAMAX” Tadeusz Cieślak z Sędziszowa	Biosystem S.A. z siedzibą w Krakowie ul. Wodna 4 30-556 Kraków	PHU PAVER Karol Sienkiewicz ul. Sienkiewicza 58a, 29-100 Włoszczowa	Umowa zawarta z Małopolskim Przedsiębiorstwem Gospodarki Odpadami Sp. z o. o. w Krakowie, odpady odbiera jako podwykonawca PPHU „TAMAX” Tadeusz Cieślak z Sędziszowa					P. H. U. „PAVER” Karol Sienkiewicz, ul. Sienkiewicza 58 A, 29-100 Włoszczowa. Zużyty sprzęt elektoniczny odbierany był w mieściu lutym i październiku z przed posesji	

		Sp. z o.o. ul. Sienkiewicza 31 29-100 Włoszczowa												Uchwała Nr XXXIV/166/10 Rady Gminy Secemin z dnia 28.10.2010 r. W sprawie przyjęcia aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Secemin na lata 2010-2017
6.	Gminny program ochrony środowiska	Uchwała Nr XXII/183/12 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 27 sierpnia 2012r. w sprawie uchwalenia „Programu ochrony środowiska dla gminy Włoszczowa – aktualizacja na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019”	-			Uchwała Nr XXXII/269/13 Rady Gminy Krasocin z dnia 12 września 2013r. w sprawie aktualizacji programu ochrony środowiska dla Gminy Krasocin na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 - 2020	-						-	
7.	Liczba punktów selektywnego zbierania odpadów komunal- nych, funkcjonujących na tere- nie gminy	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8.	Liczba właścicieli nierucho- mości, od których zostały ode- brane odpady komunalne	2014 r. 5950	2015 r. 4515	2014 r. 1413	2015 r. 1 408	2014 r. 2650	2015 r. 2768	2014 r. 873	2015 r. 877	2014 r. 864	2015 r. 840	2014 r. 1279	2015 r. 1423	
9.	Liczba właścicieli nierucho- mości, którzy zbierają odpady komunalne w sposób nie- zgodny z regulaminem utrzy- mania czystości i porządku w gminie	186	255	358	292	347	331 – brak segregacji	256	294	652	693	677	640	
10.	Wyszczególnienie liczby wła- ścicieli nieruchomości objętych obowiązkiem wnoszenia opłat za odbiór odpadów komunalnych na terenie gminy	5950	4405	1392	1 408	2540	2588	856	800	864	826	1554	1694	
11.	Wyszczególnienie liczby wła- ścicieli nieruchomości nie wywiązujących się z obo-	214	242	7	60	109	204	156	152	131	107	96	117	

[illegible]

		przy ul. Przedborskiej (RIPOK)		przy ul. Przedborskiej (RIPOK)		przy ul. Przedborskiej (RIPOK)		przy ul. Przedborskiej (RIPOK)		(RIPOK)		(RIPOK)	
		2014 r.	2015 r.	2014 r.	2015 r.	2014 r.	2015 r.	2014 r.	2015 r.	2014 r.	2015 r.	2014 r.	2015 r.
17.	Ilość odebranych segregowanych odpadów komunalnych (Mg)	648,98	268,68	52,8	123,95	264,40	139,10	93,61	65,30	37,30	79,90	109,50	78
18.	Ilość odebranych niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych (Mg)	1907	1250	233,80	207,10	375,30	318,60	92,77	111,30	178,2	185,50	226,9	275
19.	Łączna masa selektywnie odebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w Mg	168,80	54	3,90	9,10	31,50	19,40	4,30	0	1,40	5,60	5,80	1,50
20.	Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania	15,12%	14,73%	19,91%	20,6 %	12,69%	15,93%	23,31%	17,11%	39,54%	31,46 %	28,44%	25,20%
21.	Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia, następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła	61,90%	28,42 %	19,37%	28,40 %	28,23%	26,32 %	76,80%	32,88 %	27,71%	67 %	34,42%	31,03 %
22.	Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych odpadów niebezpiecznych i rozbiórkowych	100%	100%	nie odbierano odpadów budowlanych i rozbiórkowych	nie odbierano odpadów budowlanych i rozbiórkowych	100%	100%	nie odbierano odpadów budowlanych i rozbiórkowych	nie odbierano odpadów budowlanych i rozbiórkowych	nie odbierano odpadów budowlanych i rozbiórkowych	nie odbierano odpadów budowlanych i rozbiórkowych	100%	nie odbierano odpadów budowlanych i rozbiórkowych

¹ w 2014r. takich właścicieli było 6 ale po wykonaniu procedury administracyjnej część z nich złożyła deklarację, jeden zmarł, na dzień dzisiejszy dla dwóch właścicieli jest wystawiona decyzja,

² osobom tym zostały wydane decyzje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi (sprawy w toku).

Prowadzący regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych, w granicach posiadanych mocy przerobowych, jest obowiązany zawrzeć umowę na zagospodarowanie zmieszanych odpadów komunalnych i odpadów zielonych ze wszystkimi podmiotami odbierającymi odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, którzy wykonują swoją działalność w ramach regionu gospodarki odpadami komunalnymi lub z gminą organizującą odbieranie odpadów komunalnych, wchodzącą w skład regionu gospodarki odpadami komunalnymi.

W przypadku wystąpienia awarii regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych lub w innych przypadkach, o których mowa w art. 38 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, uniemożliwiających przyjmowanie zmieszanych odpadów komunalnych lub odpadów zielonych od podmiotów odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości odpady te przekazuje się do instalacji przewidzianych do zastępczej obsługi tego regionu, wskazanych w uchwale w sprawie wykonania wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Prowadzący instalację do przetwarzania odpadów komunalnych, która została wskazana jako instalacja przewidziana do zastępczej obsługi tego regionu, jest obowiązany przyjąć przekazywane do tej instalacji odpady.

W celu usystematyzowania gospodarki odpadami komunalnymi zastosowano podział województwa na 6 regionów gospodarki odpadami komunalnymi, z uwzględnieniem w każdym regionie, min. liczby mieszkańców na poziomie 150 tys. mieszkańców. Podział ten uwzględnia zarówno uwarunkowania geograficzne, gospodarcze, środowiskowe jak i gęstość zaludnienia. Zgodnie z przyjętą uchwałą Nr XXI/360/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie uchwalenia „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego na lata” 2012-2018 powiat włoszczowski wchodzi w skład regionu gospodarki odpadami komunalnymi: „Region 3”. Do tego regionu zakwalifikowano także powiat jędrzejowski (Jędrzejów, Małogoszcz, Sędziszów, Imielno, Nagłowice, Oksa, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Wodzisław), powiat kazimierski (Skalbmierz) oraz powiat pińczowski (Działoszyce, Michałów).

W przypadku awarii regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów zostaje uruchomiona instalacja do zastępczej obsługi, przydzielona dla konkretnego regionu. W zakresie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych są to: ul. Sportowa 2 28-340 Sędziszów (Tadeusz Cieślak P.P.H.U. "TAMAX" ul. Dworcowa 46, 28-340 Sędziszów); Sielec Biskupi 28-530 Skalbmierz („EKOM” Maciejczyk Sp. J. ul. Paderewskiego 18, 25-004 Kielce - po uzyskaniu zezwolenia w zakresie odzysku odpadów o kodzie 20 03 01). W zakresie przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów instalacją zastępczą jest: Przededworze, 26-020 Chmielnik (Kopalnia Granitu „Kamienna Góra” Sp. z o.o., Micigózd, ul. Częstochowska 6, 26-065 Piekoszków). W zakresie składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych o pojemności pozwalającej na przyjmowanie przez okres nie krótszy niż 15 lat odpadów w ilości nie mniejszej niż powstające w instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, są to: Borszowice 28-340 Sędziszów (Zakład Usług Komunalnych w Sędziszowie, ul. Dworcowa 19, 28-340 Sędziszów); Sielec Biskupi 28-530 Skalbmierz („EKOM” Maciejczyk Sp. J., ul. Paderewskiego 18, 25-004 Kielce); Potok Mały 28-300 Jędrzejów (Składowisko Odpadów Komunalnych

w Potoku Małym, Potok Mały, 28-300 Jędrzejów). Instalacje zastępcze do składowania odpadów stanowią: Borsowice 28-340 Sędziszów (Zakład Usług Komunalnych w Sędziszowie, ul. Dworcowa 19, 28-340 Sędziszów); Sielec Biskupi 28-530 Skalbierz ("EKOM" Maciejczyk Sp. J., ul. Paderewskiego 18, 25-004 Kielce); Potok Mały 28-300 Jędrzejów (Składowisko Odpadów Komunalnych w Potoku Małym, Potok Mały, 28-300 Jędrzejów).

Na terenie powiatu włoszczowskiego instalacją: do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów, do składowania odpadów jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. we Włoszczowie zarządzające składowiskiem odpadów „Kępny Ług” we Włoszczowie przy ul. Przedborskiej. Składowisko odpadów komunalnych zostało oddane do użytku w 1992 r. i gruntownie zmodernizowane w 2009 r. Na terenie składowiska „Kępny Ług” we Włoszczowie funkcjonuje od 2010 roku instalacja do segregacji odpadów. Instalacja działa na podstawie pozwolenia zintegrowanego wydanego przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 maja 2014 roku znak: OWŚ.VII.7222.33.2013. Dostarczone odpady komunalne do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych o kodzie 20 03 01 poddane zostały przetwarzaniu (proces R12), odpady ulegające biodegradacji o kodzie 20 02 01 procesowi R3. Przyjęte surowce wtórne po przesortowaniu na poszczególne rodzaje (gatunki) przekazano do recyklingu. Zgodnie z w/w pozwoleniem instalacja posiada uprawnienia do przetwarzania odpadów komunalnych o kod 20 03 01, odpadów biodegradacyjnych kod 20 02 01 oraz wytwarzania odpadów po mechanicznym i biologicznym przetwarzaniu odpadów. Ilość przyjętych i poddanych poszczególnym procesom przetwarzania odpadów na RIPOK Włoszczowa w latach 2014-2015 przedstawiają tabele nr 10 do 14.

Tabela 12. Masa przyjętych odpadów na RIPOK z wyszczególnieniem metod przetwarzania odpadów w roku 2014 [źródło: dane z PGKiM we Włoszczowie]

Lp.	Kod opadów	Rodzaj odpadów	Masa przyjętych odpadów w Mg	Metody przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów
1.	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	99,58	R 3 ¹
2.	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	42,21	R 3 ¹
3.	15 01 07	Opakowania ze szkła	98,60	R 3 ¹
4.	17 01 01	Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	675,47	R 5 ²
5.	19 12 12	Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż 19 12 11	32,50	D 5 ³
6.	20 03 01	Nie segregowane (zmieszane) odpady komunalne	12 521,67	R 12 ⁴
7.	20 03 07	Odpady wielogabarytowe	38,54	D 5 ³

¹R3 - Recykling lub odzysk substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania,

²R5 - Recykling lub odzysk innych materiałów nieorganicznych,

³R12 - Wymiana odpadów w celu poddania ich któremukolwiek z procesów wymienionych w pozycji R1-R11,

⁴D5 - Składowanie na składowiskach w sposób celowo zaprojektowany (np. umieszczanie w uszczelnionych oddzielnych komorach, przykrytych i izolowanych od siebie wzajemnie i od środowiska itd.).

Z dostarczonych nie segregowanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 w 2014 r. wytworzono (odzyskano) w procesie przetwarzania odpadów surowce wtórne, które przekazano do recyklingu.

Tabela 13. Ilość i rodzaj wytworzonych odpadów z przyjętych niesegregowanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 w roku 2014 [źródło: dane z PGKiM we Włoszczowie]

Lp.	Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa wytworzonych odpadów w Mg
1.	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	38,58
2.	15 01 02	Odpady z tworzyw sztucznych	23,04
3.	15 01 07	Opakowania ze szkła	213,28
4.	16 01 03	Zużyte opony	19,00
5.	19 12 01	Papier i tektura	26,55
6.	20 01 23* 20 01 33* 20 01 35* 20 01 36*	Urządzenia zawierające freony, Baterie i akumulatory łącznie z bateriami i akumulatorami wymienionymi w 16 06 01, 16 06 02 lub 16 06 03 oraz niesortowane baterie i akumulatory zawierające te baterie, Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki, Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	4,908

Tabela 14. Masa przyjętych odpadów na RIPOK z wyszczególnieniem metod przetwarzania odpadów w roku 2015 [źródło: dane z PGKiM we Włoszczowie]

Lp.	Kod odpadu	Rodzaj odpadów	Masa przyjętych odpadów w Mg	Metody przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów
1.	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	1,67	R 3 ¹
2.	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	273,76	R 3 ¹
3.	15 01 07	Opakowania ze szkła	80,30	R 3 ¹
4.	17 01 01	Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek remontów	893,15	R 5 ²
5.	17 01 07	Zmieszane odpady z betonu, gruzu celnego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia zawierające substancje niebezpieczne	28,15	R 5 ²
6.	17 05 04	Gleba i ziemia, w tym kamienie, inne niż wymienione w 17 05 03	478,88	R 5 ²
7.	19 08 01	Skratki	47,76	D 5 ⁴
8.	19 08 02	Zawartość z piaskowników	96,24	D 5 ⁴
9.	19 08 05	Ustabilizowane komunalne osady ściekowe	33,97	D 5 ⁴
10.	19 12 12	Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż wymienione w 19 12 11	10,51	D 5 ⁴
11.	20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	59,42	R 3 ¹
12.	20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	8 203,28	R 12 ³
13.	20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	197,25	D 5 ⁴

¹R3 - Recykling lub odzysk substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania,

²R5 - Recykling lub odzysk innych materiałów nieorganicznych,

³R12 - Wymiana odpadów w celu poddania ich któremukolwiek z procesów wymienionych w pozycji R1-R11,

⁴D5 - Składowanie na składowiskach w sposób celowo zaprojektowany (np. umieszczanie w uszczelnionych oddzielnych komorach, przykrytych i izolowanych od siebie wzajemnie i od środowiska itd.).

Z przyjętych niesegregowanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 w 2015 r. wytworzono (odzyskano) w procesie mechanicznego przetwarzania surowce wtórne, które przekazano do recyklingu oraz odpady o kodzie 19 12 12 (frakcja podsitowa i nadsitowa). Ilość i rodzaj przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Ilość i rodzaj wytworzonych odpadów z przyjętych niesegregowanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 w roku 2015 [źródło: dane z PGKiM we Włoszczowie]

Lp.	Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa wytworzonych odpadów w Mg
1.	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	70,36
2.	15 01 02	Odpady z tworzyw sztucznych	49,58
3.	15 01 04	Opakowania z metali	19,42
4.	15 01 07	Opakowania ze szkła	205,95
5.	16 01 03	Zużyte opony	10,00
6.	19 12 12	Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż wymienione w 19 12 11 /frakcja podsitowa/	4039,94
7.	19 12 12	Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż wymienione w 19 12 11 /frakcja nadsitowa/	3808,03

W roku 2015 z przyjętych zmieszanych odpadów opakowaniowych o kodzie 15 01 06 po przesortowaniu na sortowni powstały surowce wtórne, które przekazano do recyklingu. Ilość i rodzaj odpadów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Ilość i rodzaj wytworzonych odpadów z przyjętych zmieszanych odpadów opakowaniowych o kodzie 15 01 06 w roku 2015 [źródło: dane z PGKiM we Włoszczowie]

Lp.	Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa wytworzonych surowców wtórnych w Mg
1.	15 01 02	Odpady z tworzyw sztucznych	74,63
2.	15 01 04	Opakowania z metali	3,90
3.	15 01 07	Opakowania ze szkła	195,23

Tabela 17. Możliwości przetwarzania odpadów komunalnych zmieszanych pochodzących z terenu Gminy Włoszczowa [źródło: Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Włoszczowa za rok 2014 opracowana przez Zakład Analiz Środowiskowych EKO-PRECYZJA]

Rodzaj instalacji	Moc przerobowa (Mg/rok)	Masa przekazana (Mg)	Proces przetwarzania
Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych	część mechaniczna 37 000	1907	R12

W roku 2014 na terenie Gminy Włoszczowa zebrano łącznie 1907,0 Mg odpadów komunalnych w postaci zmieszanej. Odpady w całości zostały poddane przetworzeniu

w procesie odzysku R12. Zmieszane odpady komunalne pochodzące z terenu Gminy Włoszczowa zostały przekazane w całości do instalacji regionalnej wskazanej w „Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego 2012-2018”, tj. instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych we Włoszczowie. Składowiskiem przeznaczonym do przyjęcia odpadów z terenu Gminy Włoszczowa w roku 2014 było składowisko odpadów komunalnych „Kępny Ług”. Nie zdeponowano odpadów zmieszanych na tym składowisku. Trafiały tu jednak odpady, jako pozostałość z sortowania odpadów komunalnych zmieszanych (kod 19 12 12).

Tabela 18. Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów [opracowanie własne]

Rodzaj instalacji/adres/zarządzający			Metody przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów	Zdolność przerobowa	Status instalacji
Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych	ul. Przedborska, 29-100 Włoszczowa	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. ul. Sienkiewicza 31, 29-100 Włoszczowa	R12	Część mechaniczna 40 000 Mg/rok	Regionalna
Instalacja do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów ulegających biodegradacji			R3	Część biologiczna 3000 Mg/rok	Regionalna
Instalacja do składowania odpadów			D5	Pojemność 241 220 m ³	Regionalna

RIPOK wyposażony jest w:

1. Kwaterę składowiska o pow. ok. 2 ha i pojemności ok. 241 220 m³
2. Infrastrukturę budowlaną tj. warsztat – garaż, budynek administracyjno – biurowy, magazyn surowców wtórnych, magazyn odpadów niebezpiecznych, boksy na surowce wtórne,
3. Ładowarkę teleskopową JCB i ładowarkę L15,
4. Ciągnik z przyczepą do przewozu odpadów,
5. Instalację do mechanicznego przetwarzania odpadów:
 - a) linię do demontażu odpadów wielkogabarytowych,
 - b) linię sortowniczą ręczną sześciostanowiskową – do doczyszczania odpadów zebranych selektywnie,
 - c) linię sortowniczą mechaniczną, rozdrabniacz z zamontowanym separatorem elektromagnetycznym do wydzielania odpadów metalowych ze strumienia odpadów, sito o prześwicie 0 – 80 mm,
 - d) linię sortowniczą mechaniczną – przesiewacz wibracyjny o prześwicie 0 – 40 mm, dwa separatory elektromagnetyczne do wydzielania odpadów metalowych ze strumienia odpadów,
 - e) prasę belującą,
 - f) rębak do tworzyw sztucznych,
 - g) kruszarkę do szkła,

6. Instalację do biologicznego przetwarzania odpadów:
 - a) bateria bioreaktorów 2 szt.,
 - b) płyta kompostowa z drenażem odcieków,
 - c) sito o prześwicie 0 – 20 mm,
7. Instalację do biologicznego przetwarzania odpadów zielonych selektywnie zebranych:
 - a) dwie płyty kompostowe o powierzchni 330 m² oraz ok. 514 m² z drenażem odcieków i zbiornikiem odcieków,
 - b) rębak do gałęzi SKORPION 120 SD.

Przedsiębiorstwo w celu dalszego dostosowania instalacji do wymogów określonych przepisami prowadzi i prowadzić będzie systematycznie modernizację. W 2015 roku zakupiono także sito o prześwicie 0 – 20 mm, biostabilizator K – 16 do dynamicznego tlenowego unieszkodliwienia/stabilizacji frakcji podsitowej (frakcja 0 – 80 mm), osadów pościelowych oraz dynamicznego kompostowania frakcji organicznej z selektywnej zbiórki.

Do planowanych inwestycji w latach 2016-2018 w zakresie infrastruktury technicznej na terenie Gminy Włoszczowa należy: rozbudowa i modernizacja regionalnego zakładu zagospodarowania odpadów Włoszczowa, budowa instalacji do produkcji paliwa alternatywnego w ramach regionalnego zakładu zagospodarowania odpadów.

Gospodarka odpadami komunalnymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Do najważniejszych zadań, jakie powinny być podejmowane przez gminy w celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi zaliczyć należy:

- poprawa efektywności funkcjonujących systemów selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji głównie poprzez weryfikację liczby mieszkańców zobligowanych do uczestnictwa w funkcjonujących w gminach systemach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- promocja selektywnej zbiórki oraz ograniczanie masy wytwarzanych odpadów przez mieszkańców,
- prowadzenie działań edukacyjnych przyczyniających się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców, co w efekcie powinno przełożyć się na eliminację „dzikich wysypisk” odpadów i spalania odpadów w paleniskach domowych,
- kierowanie odpadów do zagospodarowania do innych instalacji niż składowiska odpadów.

Wyroby zawierające azbest

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Powiatu Włoszczowskiego został uchwalony uchwałą Nr VII/53/07 Rady Powiatu Włoszczowskiego z dnia 29 maja 2007 r. Zasadniczym celem programu było doprowadzenie do stopniowej eliminacji wyrobów zawierających azbest z otoczenia mieszkańców powiatu oraz ich bezpieczne i prawidłowe unieszkodliwienie. Szczegółowe zasady wspierania tego rodzaju przedsięwzięć z środków budżetu powiatu były określone w regulaminie finansowania przez Powiat Włoszczowski usługi załadunku, wywozu i utylizacji wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych znajdujących się na terenie nieruchomości stanowiących własność

osób fizycznych położonych na terenie powiatu włoszczowskiego oraz regulaminie finansowania przez Powiat usługi załadunku, wywozu i utylizacji wyrobów zawierających azbest składowanych na terenie nieruchomości stanowiących własność osób fizycznych położonych na terenie powiatu włoszczowskiego. Począwszy od 1 stycznia 2013 r. *Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Powiatu Włoszczowskiego* jest realizowany poprzez udzielanie dotacji z budżetu Powiatu gminom z terenu powiatu włoszczowskiego na realizację gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest. Gminy realizują ww. programy z dofinansowaniem ze środków Powiatu Włoszczowskiego oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Kielcach (WFOŚiGW), przy zabezpieczeniu własnych środków budżetowych. Koszty są pokrywane z budżetu powiatu (15%) oraz WFOŚiGW w Kielcach (35%) i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (50%). Odpady zostały zdeponowane na wyznaczonych składowiskach odpadów niebezpiecznych: „Środowisko i Innowacje” Sp. z o.o. w miejscowości Dobrów w gminie Tuczępy oraz A.S.A. w Radomsku – Eko-Radomsko Sp. z o. o., eliminując w ten sposób negatywne oddziaływanie na zdrowie ludzi i środowisko naturalne. Ceny jednostkowe brutto za demontaż, transport i unieszkodliwienie w roku 2014 kształtowały się na poziomie: od 5,69 zł do 7,66 zł brutto za m², a za transport i unieszkodliwienie od 3,31 zł do 4,10 zł brutto za m². Natomiast ceny jednostkowe brutto za demontaż, transport i unieszkodliwienie w roku 2015 wynosiły od 6,59 zł do 7,34 zł brutto za m², a za transport i unieszkodliwienie od 3,31 zł do 5,83 zł brutto za m². Realizację programów usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego w latach 2014-2015 r. przedstawiono w tabelach nr 18 i 19 oraz 20.

Tabela 19. Wykaz uchwalonych gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego [źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin]

Lp.	Gmina	
1.	Kluczewsko	Uchwała Nr XVIII/16/2013 Rady Gminy Kluczewsko z dnia 1 marca 2013r. w sprawie uchwalenia Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Kluczewsko
2.	Krasocin	Uchwała Nr XXVI/211/13 z Rady Gminy Krasocin dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Krasocin na lata 2012-2032
3.	Moskorzew	Uchwała Nr XXXV/172/14 Rady Gminy Moskorzew z dnia 21 marca 2014 r. w sprawie uchwalenia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Moskorzew na lata 2013-2032
4.	Radków	Uchwała Nr XI/66/2015 Rady Gminy Radków z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie uchwalenia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Radków na lata 2015-2032
5.	Secemin	Uchwała Nr XXV/146/13 Rady Gminy Secemin z dnia 22 lutego 2013 r. w sprawie uchwalenia Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Secemin
6.	Włoszczowa	Uchwała Nr XXVII/232/2012 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 27 grudnia 2012 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Włoszczowa na lata 2012 – 2032”

Tabela 20. Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest w poszczególnych gminach z terenu powiatu włoszczowskiego w 2014r. [źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin]

Lp.	Gmina	Ilość załatwionych wniosków	Ilość zutylizowanych odpadów [Mg]/m ²	Poniesione koszty [zł]
1.	Kluczewsko	15	38,59 Mg (3508 m ²)	19.995,60
2.	Krasocin	49	106,30 Mg (6726,36 m ²)	35.589,24
3.	Moskorzew	38	99,00 Mg (9000 m ²)	36.838,80
4.	Radków	30	65,77 Mg (5956 m ²)	27.419,17
5.	Secemin	28	57,65 Mg (5241,20 m ²)	18.268,02
6.	Włoszczowa	51	109,94 Mg (9994 m ²)	44.289,88
7.	Razem	211	477,25 Mg (40 425,56 m²)	182.400,71

Tabela 21. Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest w poszczególnych gminach z terenu powiatu włoszczowskiego w 2015 r. [źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin]

Lp.	Gmina	Ilość załatwionych wniosków	Ilość zutylizowanych odpadów [Mg]/m ²	Poniesione koszty [zł]
1.	Kluczewsko	16	36,39 Mg (3308,18m ²)	14.898,72
2.	Krasocin	21	47,32 Mg (4302m ²)	14.759,52
3.	Moskorzew	28	73,60 Mg (4600m ²)	26.827,20
4.	Radków	31	60,85 Mg (5532m ²)	19.197,43
5.	Secemin	45	108,42 Mg (9857,24m ²)	32.682,67
6.	Włoszczowa	43	101,80 Mg (9254m ²)	40.774,53
7.	Razem	184	428,38 Mg (36 853,42m²)	149.150,07

Tabela 22. Środki z budżetu powiatu poniesione na realizację programów usuwania wyrobów zawierających azbest w latach 2014-2015[źródło: opracowanie własne]

Lp.	Gmina	Udzielona kwota dotacji (zł)		Kwota wykorzystanej dotacji (zł)		Wykorzystanie dotacji w 2014 (%)	Wykorzystanie dotacji w 2015 (%)
		2014	2015	2014	2015		
1.	Kluczewsko	10.000	10.000	9.997,80	2.234,81	99,98	22,3
2.	Krasocin	9.545,58	12.000	9.545,15	2.215,42	100	18,5
3.	Moskorzew	7.500	7.500	5.525,82	4.024,08	73,68	53,6
4.	Radków	10.200	10.200	4.112,90	2.879,61	40,32	28,2
5.	Secemin	7.500	7.500	2.740,20	4.902,41	36,54	65,4
6.	Włoszczowa	10.000	8.700	6.643,48	6.116,19	66,43	70,3
Razem:		54.745,58	55.900	38.565,35	22.372,52	70,44	40,02

W trosce o środowisko naturalne Powiat Włoszczowski kontynuuje podjęte od kilku lat działania zmierzające do likwidacji jak największej ilości azbestu. Gminne programy usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest są na bieżąco realizowane we wszystkich gminach z terenu powiatu włoszczowskiego. Analiza zestawionych danych wskazuje, że ilość wyrobów zawierających azbest jest wciąż znaczna i z tego względu należy dążyć do ich sukcesywnego eliminowania. Narzędziem monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest są również karty przekazania odpadów na składowiska odpadów niebezpiecznych, zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach

gospodarowania odpadów. Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu włoszczowskiego przynosi nimi przekazywane do Urzędu Marszałkowskiego, które także umożliwiają koordynację procesu usuwania korzyści społeczne, ekonomiczne i ekologiczne polegające w szczególności na: zmniejszeniu emisji włókien azbestu do środowiska, minimalizacji negatywnych skutków zdrowotnych, poprawie wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych i ich stanu technicznego. Jednak podstawowym warunkiem terminowego oczyszczenia powiatu włoszczowskiego z azbestu jest zapewnienie odpowiednich do zapotrzebowania środków finansowych na prowadzenie prac związanych z bezpiecznym usuwaniem wyrobów azbestowych.

2.8 Formy ochrony przyrody

Obiektami ochrony przyrody objętymi ochroną konserwatorską na terenie powiatu są:

- 4 rezerwy przyrody: Ługi, Bukowa Góra, Murawy Dobromierskie i Oleszno,
- 1 park krajobrazowy - Przedborski Park Krajobrazowy,
- 2 obszary chronionego krajobrazu: Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu i Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk sieci Natura 2000 *Ostoja Przedborska* PLH260004,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk sieci Natura 2000 *Dolina Górnej Pilicy* PLH260018,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk sieci Natura 2000 *Dolina Białej Nidy* PLH260013,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk sieci Natura 2000 *Wzgórza Chęcińsko - Kieleckie* PLH260041,
- 37 pomników przyrody,
- 24 użytki ekologiczne.

Zmiany w okresie sprawozdawczym polegały na zatwierdzeniu kolejnego specjalnego obszaru Natura 2000 Wzgórza Chęcińsko - Kieleckie PLH260041. Całkowita powierzchnia obszaru wynosi 8616,46 ha, w tym 0,19 ha znajduje się na terenie powiatu włoszczowskiego. Plan zadań ochronnych dla przedmiotowego obszaru został ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie PLH260041 (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego z 2014 r. poz. 1478 z późn.zm.). Ponadto, korzystając z rejestru prowadzonego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach dokonano także weryfikacji listy pomników przyrody i użytków ekologicznych. Analiza danych z rejestru wskazuje na ustanowienie w okresie sprawozdawczym nowych pomników przyrody na terenie gmin: Krasocin i Kluczewsko.

2.9. Decyzje sektorowe wydane w latach 2014-2015

Decyzje (pozwolenia/zezwoleń) na wprowadzanie do środowiska naturalnego substancji będących ubocznym efektem działalności przemysłowej i komunalnej człowieka stanowią instrument służący bezpieczeństwu środowiska. Zgodnie z ustawami: Prawo

ochrony środowiska, Prawo wodne, Prawo geologiczne i górnicze oraz na mocy obowiązujących aktów wykonawczych, Starosta Włoszczowski udziela podmiotom gospodarczym pozwoleń na wprowadzanie substancji do środowiska. Wykonuje również czynności, o których mowa w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (j.t. Dz. U. z 2015, poz. 1651 z późn. zm.) w zakresie. m.in. wydawania zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów w odniesieniu do nieruchomości będących własnością gminy.

Poniższa tabela stanowi wykaz liczbowy, z rozbiciem na poszczególne rodzaje decyzji wydanych w latach 2014-2015.

Tabela 23. Wykaz pozwoleń i zezwoleń sektorowych wydanych w Starostwie Powiatowym we Włoszczowie w latach 2014-2015 [źródło: opracowanie własne]

Lp.	Rodzaj decyzji	Lata	
		2014	2015
1.	Pozwolenia wodnoprawne	23	24
2.	Pozwolenia na wprowadzanie substancji do powietrza	1	2
3.	Pozwolenia zintegrowane	2	1
4.	Zezwolenia w zakresie gospodarki odpadami	13	7
5.	Pozwolenia na wytwarzanie odpadów	-	4
6.	Zezwolenia na usuwanie drzew	49	46

3. Analiza wskaźników monitoringu programu ochrony środowiska

Ocena stopnia realizacji celów Programu ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego dokonywana jest poprzez mierniki stanu środowiska, których dobór zależy od celów założonych w poszczególnych dziedzinach. Poniższa tabela zawiera zestawienie podstawowych mierników realizacji POŚ w powiecie włoszczowskim.

Tabela 24. Mierniki realizacji programu ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego

Dziedzina	Cel	Mierniki
Zasoby przyrodnicze	Ochrona zasobów i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej	– powierzchnia obszarów chronionych; – powierzchnia obszarów objętych programem Natura 2000; – powierzchnia użytków rolnych objętych programem rolno-środowiskowym;
Zasoby geologiczne - surowce mineralne	Zrównoważone korzystanie z zasobów kopalin oraz minimalizacja niekorzystnych skutków ich eksploatacji i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	– ilość zrealizowanych przedsięwzięć oraz powierzchnia terenów zrekultywowanych (ha);
Zasoby wodne - gospodarka wodna	Racjonalne gospodarowanie wszelkimi zasobami wodnymi powiatu oraz skuteczna ochrona terenów zagrożonych przed powodzią	– jakość wód powierzchniowych, udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej); – jakość wód podziemnych, udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości; – stosunek długości sieci kanalizacyjnej

	Osiągnięcie dobrego stanu jakości wód powierzchniowych i podziemnych	do wodociągowej; – ilość zbiorników retencyjnych; – udział nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych;
Gospodarka odpadami	Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrożenie w gminach selektywnej zbiórki odpadów	– przejęcie przez gminy obowiązku gospodarowania odpadami komunalnymi; – opracowane gminne programy selektywnego zbierania odpadów komunalnych; – procent składowanych odpadów przemysłowych i komunalnych;
Ochrona powietrza	Spełnienie wymogów prawa w zakresie jakości powietrza poprzez stopniowe ograniczanie emisji niskiej, emisji z zakładów przemysłowych i emisji komunikacyjnej	– wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych; – stopień redukcji zanieczyszczeń; – procent energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych;
Zagrożenia gleb i powierzchni ziemi	Ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe	– powierzchnia terenów zdegradowanych wymagających rekultywacji; – powierzchnia gleb ściśle chronionych wyłączona z produkcji rolnej (ha); – jakość gleb - procent dopuszczalnych stężeń w poszczególnych grupach terenów;
Zasoby leśne	Prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej na terenie powiatu włoszczowskiego	– wzrost lesistości; – opracowanie programu zwiększenia lesistości powiatu; – powierzchnia gruntów porolnych przeznaczonych do zalesienia; – procent zalesienia;
Ochrona przed poważnymi awariami przemysłowymi	Ograniczenie ryzyka możliwości wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz sposoby ograniczenia jej skutków	– ilość opracowanych zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych; – liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej;
Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska - edukacja ekologiczna	Kształtowanie nawyków kultury ekologicznej mieszkańców powiatu włoszczowskiego, zapewnienie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie	– ilość uczestników akcji, kampanii, szkoleń i in.; – ilość interwencji środowiskowych zgłaszanych przez mieszkańców; – ilość przeprowadzonych działań na terenie powiatu i ich skuteczność (np. liczba gospodarstw ekologicznych, poprawa stanu sanitarnego wsi, stanu czystości rzek, lasów, korzystanie z ekologicznych źródeł energii, itp.);

4. Analiza wydatków poniesionych na ochronę środowiska

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań przedstawionych w POŚ jest wysokość ponoszonych nakładów finansowych. Poniżej zestawiono nakłady finansowe poniesione przez powiat w poszczególnych latach funkcjonowania POŚ objętych raportem.

Tabela 25. Zadania z zakresu ochrony środowiska realizowane z budżetu powiatu w 2014 r.
[źródło: opracowanie własne]

Zadanie	Wykonanie [zł]
Edukacja ekologiczna (konkursy, szkolenia)	9.383,03
Program usuwania wyrobów zawierających azbest – dotacja dla gminy Kluczewsko	9.997,80
Program usuwania wyrobów zawierających azbest – dotacja dla gminy Krasocin	9.545,15
Program usuwania wyrobów zawierających azbest – dotacja dla gminy Radków	4.112,90
Program usuwania wyrobów zawierających azbest – dotacja dla gminy Secemin	2.740,20
Program usuwania wyrobów zawierających azbest - dotacja dla gminy Moskorzew	5.525,82
Program usuwania wyrobów zawierających azbest - dotacja dla gminy Włoszczowa	6.643,48
Termomodernizacja budynku Starostwa Powiatowego we Włoszczowie	235.703,78
Docieplenie stropodachu - Zarząd Dróg Powiatowych we Włoszczowie	20.781,35
Dotacja do termomodernizacji Domu Kultury we Włoszczowie	10.000
Razem:	314.433,51

Tabela 26. Zadania z zakresu ochrony środowiska realizowane z budżetu powiatu w 2015 r.
[źródło: opracowanie własne]

Zadanie	Wykonanie [zł]
Edukacja ekologiczna (konkursy, szkolenia)	11.200,50
Opracowanie Programu ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego wraz z prognozą oddziaływania na środowisko skutków realizacji programu	7.380,00
Wykonanie uproszczonych planów urządzenia lasu wraz z ew. prognozą oddziaływania na środowisko	53.620,16
Program usuwania wyrobów zawierających azbest – dotacja dla gminy Kluczewsko	2.234,81
Program usuwania wyrobów zawierających azbest – dotacja dla gminy Krasocin	2.215,42
Program usuwania wyrobów zawierających azbest – dotacja dla gminy Radków	2.879,61
Program usuwania wyrobów zawierających azbest – dotacja dla gminy Secemin	4.902,41
Program usuwania wyrobów zawierających azbest - dotacja dla gminy Moskorzew	4.024,08
Program usuwania wyrobów zawierających azbest - dotacja dla gminy Włoszczowa	6.116,19
Termomodernizacja budynku OSP Moskorzew	12.000
Termomodernizacja budynku OZ w Bieganowie - gmina Radków	13.000
Termomodernizacja - Zarząd Dróg Powiatowych we Włoszczowie	46.874,92
Razem:	166.448,1

5. Ocena wdrażania i realizacji celów i zadań programu – monitoring programu

Ocena wdrażania i realizacji celów POŚ dla powiatu włoszczowskiego realizowana jest poprzez porównanie celów i założonych mierników z rzeczywistymi informacjami na temat realizacji poszczególnych zadań środowiskowych w poszczególnych gminach powiatu. Ocenę utrudnia fakt, że gminy nie mają obowiązku udzielania Starostwu Powiatowemu szczegółowych informacji w tym zakresie. Należy zaznaczyć, że ustawodawca nakładając na samorząd powiatowy obowiązek sporządzenia raportów, nie zobowiązał innych podmiotów, w tym gmin do przekazywania niezbędnych informacji. Z tego względu proces pozyskiwania danych oparty jest na dobrowolności, co może być powodem obniżenia jakości uzyskanych wyników.

Poniżej zestawiono informacje o realizacji poszczególnych celów i zadań wynikających z POŚ na podstawie informacji własnych i udzielonych przez gminy powiatu włoszczowskiego.

Tabela 27. Mierniki realizacji POŚ w powiecie włoszczowskim

Dziedzina	Cel	Mierniki	Dane rzeczywiste poszczególnych mierników w latach 2012-2013
Zasoby przyrodnicze	Ochrona zasobów i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej	– powierzchnia obszarów chronionych;	- Przedborski Park Krajobrazowy – powierzchnia na terenie województwa świętokrzyskiego 9165,1 ha, w tym 6605 ha na terenie powiatu (części gmin: Kluczewsko i Krasocin), - Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu - 70 389 ha w tym 26100 ha na terenie powiatu (części gmin: Włoszczowa i Krasocin), - Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu na terenie województwa świętokrzyskiego zajmuje obszar 98287, w tym 1 801 ha na terenie powiatu włoszczowskiego (część gminy Krasocin), - Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu powierzchnia na terenie województwa świętokrzyskiego 13044 ha, w tym 8971 ha na terenie powiatu (części gmin: Kluczewsko i Krasocin), - Rezerwat przyrody: - Ługi- 90,23 ha, - Bukowa Góra - 34,80 ha, - Murawy Dobromierskie 36,29 ha, - Oleszno - 262,73 ha, 24 użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 21,72 ha,

		– powierzchnia obszarów objętych programem Natura 2000; – powierzchnia użytków rolnych objętych programem rolno-środowiskowym;	• Ostoja Przedborska na terenie województwa świętokrzyskiego 7969,57 ha, w tym 3782 ha na terenie powiatu (części gmin: Kluczewsko i Krasocin), • Dolina Górnej Pilicy na terenie województwa świętokrzyskiego 5681,80 ha, w tym 4652 ha na terenie powiatu (części gmin: Kluczewsko, Krasocin, Moskorzew, Secemin Włoszczowa, m. Włoszczowa), • Dolina Białej Nidy na terenie województwa świętokrzyskiego 5116,84 ha, w tym 1418 ha na terenie powiatu (części gmin: Moskorzew, Radków i Włoszczowa), • Wzgórza Chęcińsko – Kieleckie na terenie województwa świętokrzyskiego 8616,46 ha, w tym 0,19 ha na terenie powiatu (część gminy Krasocin), • 2014 r. – 1927,21 ha w skali powiatu, 2015 r. – 1902,59 ha w skali powiatu,
Zasoby geologiczne – surowce mineralne	Zrównoważone korzystanie z zasobów kopalin oraz minimalizacja niekorzystnych skutków ich eksploatacji i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	– ilość zrealizowanych przedsięwzięć oraz powierzchnia terenów zrehabilitowanych (ha);	• powierzchnia terenów zrehabilitowanych: 2014 r. – 0,1910 ha (Żeliszawiczki, gm. Secemin – część terenu po eksploatacji piasków Jeziorna Góra), 2015 r.: 1,79 ha (Ludynia, gm. Krasocin – część terenu po eksploatacji piasków kopalni Ludynia-Tory)
Zasoby wodne - gospodarka wodna	Racjonalne gospodarowanie wszelkimi zasobami wodnymi powiatu oraz skuteczna ochrona terenów zagrożonych przed powodzią Osiągnięcie dobrego stanu jakości wód powierzchniowych i podziemnych	– jakość wód powierzchniowych, udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej); – jakość wód podziemnych, udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości; – stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej; – ilość zbiorników retencyjnych; – udział nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych;	• zły stan wód w punktach pomiarowych, • wody z ujęć komunalnych odpowiadają normom, (poza nielicznymi wyjątkami), • 2014 r.: 279,37 km do 658,75 km 2015 r.: 294,67 km do 667,79 km • 34 zbiorniki (o funkcjach rekreacyjnych, hodowlanych i retencyjnych), • brak danych,

Gospodarka odpadami	Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrożenie w gminach selektywnej zbiórki odpadów	- przejęcie przez gminy obowiązku gospodarowania odpadami komunalnymi; - opracowane gminne programy selektywnego zbierania odpadów komunalnych; - osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania	• nieprzerwanie od 2013 r. gminy realizują ustawowy obowiązek w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi poprzez: - objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnym, - nadzorowanie gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym realizację zadań powierzonych podmiotom odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, - ustanowienie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, - stworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy, - działania informacyjne i edukacyjne w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych. • wszystkie gminy uchwaliły regulaminy utrzymania czystości i porządku – wykaz w tabeli nr 11, • Gmina Włoszczowa 14,73%, • Gmina Kluczewsko 20,6%, • Gmina Krasocin 15,93%, • Gmina Moskorzów 17,11%, • Gmina Radków 31,46%, • Gmina Secemin 25,20%.
Ochrona powietrza	Spełnienie wymogów prawa w zakresie jakości powietrza poprzez stopniowe ograniczanie emisji niskiej, emisji z zakładów przemysłowych i emisji komunikacyjnej	- wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (stężenia średnioroczne);	• 2014r. wg kryterium ochrony zdrowia ludzi: - benzen – A - NO₂ – A - SO₂ – A - Pb – A - Pył zaw. PM10 – C - Pył zaw. PM2,5 – C - CO – A - As, Cd, Ni – A - B(a)p – C - O₃ – D2 • 2014 r. wg kryterium ochrony roślin: - NO_x – A - SO₂ – A - O₃ – D2

		- stopień redukcji zanieczyszczeń; - procent energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych;	• 2015r. wg kryterium ochrony zdrowia ludzi: - benzen – A - NO₂ – A - SO₂ – A - Pb – A - Pył zaw. PM10 – C - Pył. zaw. PM2,5: Faza I – A, Faza II – C1 - CO – A - As, Cd, Ni – A - B(a)p – C - O₃ – D2 • 2015 r. wg kryterium ochrony roślin: - NO_x – A - SO₂ – A - O₃ – D2 - brak danych - brak danych
Zagrożenia gleb i powierzchni ziemi	Ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe	- powierzchnia terenów zdegradowanych wymagających rekultywacji; - powierzchnia gleb ściśle chronionych wyłączona z produkcji rolnej (ha); - jakość gleb - procent dopuszczalnych stężeń w poszczególnych grupach terenów;	• 225,66 ha, • brak takich terenów, • brak terenów o glebach z przekroczonymi dopuszczalnymi wartościami metali ciężkich,
Zasoby leśne	Prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej na terenie powiatu włoszczowskiego	- wzrost lesistości; - opracowanie programu zwiększenia lesistości powiatu; - powierzchnia gruntów porolnych przeznaczonych do zalesienia;	• 59,09 ha w skali powiatu, • gminy Krasocin, Radków, Secemin i Włoszczowa posiadają plany zagospodarowania przestrzennego w zakresie zalesień, • powierzchnia gruntów porolnych przeznaczonych do zalesienia wynikająca z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie zalesień opracowanego przez gminy Krasocin (2007) i Włoszczowa (2006) wynosi: 1576,60ha - na terenie gminy Krasocin, 2317 ha – na terenie gminy Włoszczowa. Brak danych w powyższym zakresie dla pozostałych gmin z terenu powiatu. Powierzchnia gruntów porolnych przeznaczonych do zalesienia zmniejsza się na przestrzeni lat,

			w związku z sukcesywną realizacją zalesień przez właścicieli gruntów porolnych. Powierzchnia gruntów rolnych stanowiących własność osób fizycznych zalesiona w latach 2014-2015 r.: - 2014 – 18,26 ha - 2015 – 40,83 ha (zalesienia dokonane wyłącznie z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, jak również środków przekazanych Powiatowi z budżetu państwa na realizację zadań zdefiniowanych w art. 12 i art. 14 ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach) • 41,82 %	
Ochrona przed poważnymi awariami przemysłowymi	Ograniczenie ryzyka możliwości wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz sposoby ograniczenia jej skutków	- wskaźnik lesistości;		
		- ilość opracowanych zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych;	• na terenie Gminy Włoszczowa nie ma zakładów zaklasyfikowanych do zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 10 października 2013 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2013r. poz. 1479), • w okresie sprawozdawczym brak zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej.	
Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska - edukacja ekologiczna	Kształtowanie nawyków kultury ekologicznej mieszkańców powiatu włoszczowskiego, zapewnienie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie	- liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej;		
		- ilość uczestników akcji, kampanii, szkoleń i inne.;	2014 <u>Starostwo Powiatowe we Włoszczowie</u> - Konkurs wiedzy o środowisku przyrodniczym powiatu włoszczowskiego – 13 szkół – 39 osób - Konkurs fotograficzny <i>Przyroda Powiatu Włoszczowskiego w Barwach Jesieni</i> zorganizowany przez Zespół	2015 <u>Starostwo Powiatowe we Włoszczowie</u> - Konkurs wiedzy o środowisku przyrodniczym powiatu włoszczowskiego – 11 szkół – 32 osób <u>Gmina Włoszczowa:</u> - konkurs <i>Co mogą zrobić dzieci z segregowanych</i>

		Placówek Oświatowych nr 1 we Włoszczowie przy udziale Starostwa Powiatowego we Włoszczowie – 130 osób <u>Gmina Włoszczowa:</u> - akcja ekologiczna Listy dla ziemi – 2340 osób, - konkurs <i>Co mogą zrobić dzieci z segregowanych śmieci</i> – 100 osób, - <i>Piknik ekologiczny</i> 200 osób, - Eko bieg – 59, - akcja <i>Sprzątanie świata</i> 1571, - akcja ekologiczna <i>Żywa choinka za elektrośmieci</i> – 52 osoby	<i>śmieci</i> – 140 osób, - <i>Piknik ekologiczny</i> -250 osób, - Przedstawienia ekologiczne – 1211, - akcja <i>Sprzątanie świata</i> – 560, - Misja przyroda – Zielona Szkoła w Parkach Narodowych – 40, - <i>Żywa choinka za elektrośmieci</i> – 51 osób
		<u>Gmina Radków</u> - Około 64 uczniów Szkoły Podstawowej w Radkowie, <u>Gmina Secemin</u> 500 osób	<u>Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 we Włoszczowie</u> - III edycja Powiatowego Konkursu <i>Ekokontrolki- elektrośmieci nie mają szans.</i> Udział 5 placówek oświatowych z terenu powiatu. Zebrano 6930 kg ZSEiE oraz zużytych baterii, - <i>Sprzątanie świata</i> - 250 uczniów, - Olimpiada ekologiczna udział uczennicy w etapie centralnym.
		<u>Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 we Włoszczowie</u> - II edycja Konkursu <i>Ekokontrolki- elektrośmieci nie mają szans.</i> Udział 8 placówek oświatowych z terenu powiatu. Zebrano 11 068 kg ZSEiE oraz zużytych baterii, - akcja <i>Sprzątanie Świata</i> - 250 uczniów, - Olimpiada Ekologiczna, udział uczennicy w etapie centralnym	

		<u>Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 we Włoszczowie</u> - Projekt zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego <i>Zbieraj z klasą</i> organizowany przez European Recykling Platform, operatorem projektu jest Remondis Elektrorecykling (cała szkoła i społeczność lokalna), - Udział w zbiórce zużytych baterii organizowanej przez Reba Organizacja Odzysku S.A (cała szkoła), - Udział w konkursie powiatowym <i>Wiedzy o środowisku przyrodniczym powiatu włoszczowskiego</i> (każdego roku drużyna 3-osobowa), - Coroczny udział w Ogólnopolskiej Akcji <i>Sprzątanie Świata</i> (cała szkoła), - Zbiórka makulatury- odbiorca firma Paver (cała szkoła oraz społeczność lokalna), - Projekt edukacyjny <i>Błękitny Pakiet</i> zajmujący się z zmianami klimatu i efektywności energetycznej (10 klas), - Zbiórka kartridży i tonerów, - Zajęcia dydaktyczne w Przedborskim Parku Krajobrazowym (24 uczniów), - Organizacja konkursu powiatowego o tematyce ekologicznej na szczeblu powiatowym: rok 2015- 36 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, - Wycieczki klasowe do Leśnej Izby Edukacyjnej w Nadleśnictwie w Koniecznie (92 uczniów), - Warsztaty terenowe z geografii (52 uczniów), <u>ŚODR Modliszewice Powiatowy Zespół Doradczy we Włoszczowie w latach 2014-2015 przeprowadzono:</u> - 16 szkoleń z zakresu ekologicznych metod produkcji rolniczej oraz stylu życia przyjaznego dla środowiska – uczestnictwo 192 osoby, - udzielono doradztwa indywidualnego 362 osobom w tym zakresie	
	– ilość interwencji środowiskowych zgłaszanych przez mieszkańców; – ilość przeprowadzonych działań na terenie powiatu i ich skuteczność (np. liczba gospo-	<u>Gmina Włoszczowa</u> - 7 interwencji, <u>Gmina Włoszczowa</u> - 7 gospodarstw agroturystycznych	<u>Gmina Włoszczowa</u> -11 interwencji, <u>Gmina Kluczewsko</u> 1 interwencja, <u>Gmina Włoszczowa</u> -6 gospodarstw agroturystycznych

		darstw ekologicznych, poprawa stanu sanitarnego wsi, stanu czystości rzek, lasów, korzystanie z ekologicznych źródeł energii, itp.);	- budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w ul. Kilińskiego we Włoszczowie - 0,042 km przyłączy szt. 2, - Wymiana istniejących odcinków kanalizacji sanitarnej o łącznej długości 24 mb w ul. 1 Maja we Włoszczowie - 0,024 km., - Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z pompownią ścieków P1 w miejscowości Konieczno - Ø200-1,34 km Ø160-1,36km – tłoczny przepompownia ścieków szt. 1, przyłącza 38 szt., - budowa kanalizacji sanitarnej wraz z pompownią ścieków P1 w miejscowości Konieczno roboty uzupełniające - Ø160-0,03km – tłoczny, przyłącza 6 szt., <u>Gmina Radków</u> - 1 gospodarstwo agroturystyczne, - budowa sieci kanalizacji sanitarnej Radków- stawy 0,467 km, w m. Chyca 4,556 km , - przydomowych oczyszczalni ścieków 59 szt., <u>Gmina Krasocin</u> - 4 gospodarstwa agroturystyczne, <u>Gmina Kluczewsko</u> - 5 gospodarstw agroturystycznych	- sieć kanalizacji sanitarnej z odcinkami łączącymi i rurociągami tłocznymi w m. Włoszczowa w ulicach: Partyzantów, Podzamcze, Zielona, Różana, Jędrzejowska, Żeromskiego, Czarnieckiego, Koniecpolska, Jaworskiego, wraz z robotami uzupełniającymi, - Kanalizacja sanitarna z przykalkami i pompownią ścieków P2 w miejscowości Kurzelów - Gmina Włoszczowa wraz z robotami uzupełniającymi, - modernizacja oczyszczalni ścieków we Włoszczowie. <u>Gmina Radków</u> - 1 gospodarstwo agroturystyczne, - modernizacja kotłowni w Zespole Szkół w Radkowie- zamontowano piec na pellet drzewny o mocy 150 kW oraz kolektory słoneczne, - kocioł o mocy 30 kW zamontowano w Warsztatach Terapii Zajęciowej w Kossowie, <u>Gmina Krasocin</u> - 4 gospodarstwa agroturystyczne, <u>Gmina Kluczewsko</u> - 5 gospodarstw agroturystycznych
--	--	---	--	---

			<u>Dom Pomocy Społecznej</u> <u>we Włoszczowie</u> -instalacja solarna składającą się z dwóch obwodów grzewczych: 1 – 60 kW, 2 – 60 kW o łącznej mocy instalacji 120 kW. Instalacja ta pozwala na wytworzenie energii dla uzyskania ciepłej wody. Nadmiar ciepłej wody jest kierowany do instalacji c.o., - montaż ogniw fotowoltaicznych o mocy 20,5 kW. - w 2015 r. dokonano dalszej rozbudowy ogniw o 12 kWh z akumulatorami gromadzącymi generowaną nadwyżkę energii - zakup urządzeń zmniejszających zużycie energii (z 38 kW na 18 kW) – kotły warzelne do kuchni w ilości 3szt.
--	--	--	---

6. Podsumowanie

Program ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019, jest narzędziem służącym prowadzeniu polityki ochrony środowiska na terenie naszego powiatu. Jego długoterminowym celem jest dążenie do zrównoważonego rozwoju powiatu włoszczowskiego, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana razem z nimi. Za główny cel polityki ochrony środowiska powiatu włoszczowskiego przyjęto kontynuację dotychczasowego celu z poprzedniego okresu programowania – *Kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego powiatu włoszczowskiego zmierzająca do realizacji zasad ekorozwoju*.

Realizacja założeń *Programu ochrony środowiska ...* na szczeblu powiatowym wyraża się najczęściej w uczestnictwie w kosztach realizacji zadań inwestycyjnych (udzielanie dotacji), zmierzających do poprawy stanu środowiska naturalnego. Udział w kosztach dotyczy również zadań z zakresu edukacji ekologicznej, realizowanych przez samorządy gminne i szkoły z terenu powiatu włoszczowskiego. Realizacja gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest odbywa się już od kilku lat przy wsparciu finansowym pochodzącym ze środków budżetu Powiatu Włoszczowskiego. Zadania realizowane w ramach przyjętego przez Radę Powiatu *Programu ochrony środowiska na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019* zostały przedstawione w niniejszym *Raporcie....* Do najważniejszych należy zaliczyć, m.in.: termomodernizację obiektów budowlanych użyteczności publicznej, ochronę powierzchni ziemi oraz edukację ekologiczną.

Analiza zadań zrealizowanych w latach 2014-2015 oraz analiza potrzeb powiatu na najbliższe lata (do roku 2016), pozwala wyciągnąć wnioski, że w dalszym ciągu do najistotniejszych problemów powiatu włoszczowskiego w dziedzinie ochrony środowiska należy zaliczyć:

- zły stan jakości wód powierzchniowych;
- znaczną dysproporcję pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
- brak korzystnych rozwiązań systemowych umożliwiających powszechny dostęp do ekologicznych źródeł energii;
- transgraniczną emisję zanieczyszczeń pyłowych i gazowych powietrza;
- dzikie wysypiska odpadów, szczególnie na terenach leśnych.

Poszczególne zadania zostały zrealizowane w stopniu wynikającym z dostępnych i poniesionych nakładów na ochronę środowiska w powiecie. Należy podkreślić fakt nie pogorszenia się stanu poszczególnych elementów środowiska w okresie objętym raportem.

Przedstawione powyżej niedomagania w zakresie stanu jakości środowiska w powiecie wynikają z przyczyn niezależnych od realizacji *Programu ochrony środowiska....* Konsekwentna realizacja celów i przyjętych priorytetów powinna stanowić podstawę realizacji zadań związanych z ochroną środowiska w powiecie włoszczowskim.

7. Spis tabel

Tabela 1. Stan jakości wód powierzchniowych rzek Czarnej Strugi, Czarnej Włoszczowskiej i Zwleczy w 2014 r.

Tabela 2. Stan jakości wód powierzchniowych rzek Czarnej Strugi, Czarnej Włoszczowskiej i Zwleczy w 2015 r.

Tabela 3. Oczyszczalnie komunalne na terenie powiatu włoszczowskiego wg stanu na 31.12.2015 r.,

Tabela 4. Stopień zwodociągowania gmin wg stanu na 31.12.2015 r.,

Tabela 5. Stopień skanalizowania gmin wg stanu na 31.12.2015 r.,

Tabela 6. Liczba zbiorników bezodpływowych wg stanu na 31.12.2015 r.,

Tabela 7. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków wg stanu na 31.12.2015 r.,

Tabela 8. Wyniki pomiarów hałasu drogowego przeprowadzonego w 2015 roku na terenie powiatu włoszczowskiego w dniach 26.08 – 27.08.2015 r.

Tabela 9. Struktura własnościowa lasów wg stanu na 31.12.2015 r.

Tabela 10. Powierzchnia gruntów rolnych stanowiących własność osób fizycznych zalesiona w latach 2014-2015 r.,

Tabela 11. Sposób postępowania z odpadami komunalnymi w poszczególnych gminach powiatu włoszczowskiego za okres 2014-2015,

Tabela 12. Masa przyjętych odpadów na RIPOK z wyszczególnieniem metod przetwarzania odpadów w roku 2014,

Tabela 13. Ilość i rodzaj wytworzonych odpadów z przyjętych niesegregowanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 w roku 2014,

Tabela 14. Masa przyjętych odpadów na RIPOK z wyszczególnieniem metod przetwarzania odpadów w roku 2015,

Tabela 15. Ilość i rodzaj wytworzonych odpadów z przyjętych niesegregowanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 w roku 2015,

Tabela 16. Ilość i rodzaj wytworzonych odpadów z przyjętych zmieszanych odpadów opakowaniowych o kodzie 15 01 06 w roku 2015,

Tabela 17. Możliwości przetwarzania odpadów komunalnych zmieszanych pochodzących z terenu Gminy Włoszczowa za 2014 r.,

Tabela 18. Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów,

Tabela 19. Wykaz uchwalonych gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego,

Tabela 20. Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest w poszczególnych gminach z terenu powiatu włoszczowskiego w 2014 roku,

Tabela 21. Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest w poszczególnych gminach z terenu powiatu włoszczowskiego w 2015 roku,

Tabela 22. Środki z budżetu powiatu poniesione na realizację programów usuwania wyrobów zawierających azbest w latach 2014-2015,

Tabela 23. Wykaz pozwoleń i zezwoleń sektorowych wydanych w Starostwie Powiatowym we Włoszczowie w latach 2014-2015,

Tabela nr 24. Mierniki realizacji programu ochrony środowiska dla powiatu włoszczowskiego,

Tabela 25. Zadania z zakresu ochrony środowiska realizowane z budżetu powiatu w 2014 r.,

Tabela 26. Zadania z zakresu ochrony środowiska realizowane z budżetu powiatu w 2015 r.,

Tabela 27. Mierniki realizacji POŚ w powiecie włoszczowskim.

8. Źródła

1. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2016 poz. 250 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2016 poz. 672 z późn. zm.),
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U z 2013 r. poz. 21 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (j. t. Dz. U. z 2015 r. poz. 2100 z późn. zm.),
5. Dane pozyskane z ankiet dla gmin na potrzeby opracowania raportu z wykonania programu ochrony środowiska za okres 2014-2015,
6. Gospodarka odpadami komunalnymi w gminach powiatu włoszczowskiego – Informacja na posiedzenie Komisji Rolnictwa, Ochrony Środowiska i Promocji Powiatu za okres 2014-2015,
7. Informacje uzyskane przez Wydział Rolnictwa, Leśnictwa i Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego we Włoszczowie ze szkół ponadgimnazjalnych: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 we Włoszczowie, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 we Włoszczowie,
8. Informacje uzyskane przez Wydział Rolnictwa, Leśnictwa i Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego we Włoszczowie z urzędów gmin z terenu powiatu włoszczowskiego, Domu Pomocy Społecznej we Włoszczowie, Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego we Włoszczowie, PGKiM Sp. z o.o. we Włoszczowie, ŚODR w Modliszewicach Powiatowego Zespołu Doradczego we Włoszczowie
9. Ewidencja gruntów – dane pochodzące z Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej Starostwa Powiatowego we Włoszczowie,
10. *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Włoszczowa za rok 2014* opracowana przez Zakład Analiz Środowiskowych EKO-PRECYZJA, Włoszczowa 2015 r.,
11. Rezerваты Przyrody w województwie świętokrzyskim:
http://bip.kielce.rdos.gov.pl/files/artykuly/25234/rezerваты_przyrody_swietokrzyskie.pdf,
12. Obszary Chronionego krajobrazu w województwie świętokrzyskim:
http://bip.kielce.rdos.gov.pl/files/artykuly/25234/obszary_chronionego_krajobrazu_swietokrzyskie.pdf,
13. Obszary Natura 2000 w województwie świętokrzyskim:
http://bip.kielce.rdos.gov.pl/files/artykuly/25234/Natura_2000_siedliskowa.pdf,
14. Pomniki przyrody w województwie świętokrzyskim:
http://bip.kielce.rdos.gov.pl/files/artykuly/25234/pomniki_przyrody_swietokrzyskie.pdf
15. Użytki ekologiczne w województwie świętokrzyskim:
http://bip.kielce.rdos.gov.pl/files/artykuly/25234/uzytkie_ekologiczne_swietokrzyskie.pdf,
16. *Ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2014*, WIOŚ, Kielce 2015
http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2015/roczna.pdf
17. *Ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2015*, WIOŚ, Kielce 2016
http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2016/roczna.pdf
18. Informacje uzyskane ze strony Włoszczowskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o., 29-100 Włoszczowa, ul. Wiejska 55: <http://www.wzwik-wloszczowa.pl/>,

19. Uchwała Nr XXI/360/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie uchwalenia *Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego na lata 2012-2018*,
20. *Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego 2012-2018*
https://bip.sejmik.kielce.pl/bip_admin/zdjecia_art/13917/uchwala_nr_xxi_360_2012_342131.pdf,
21. *Aktualizacja programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych*, Kielce 2015
<http://www.sejmik.kielce.pl>
22. *Wyniki klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2014*, WIOŚ, Kielce 2015
http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/wod_pow/2015/wodpow.pdf
23. *Wyniki klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2015*, WIOŚ, Kielce 2016
http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/wod_pow/2016/wodpow.pdf
24. *Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2014*, WIOŚ, Kielce 2015
http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/wod_podz/2016/podziemne.pdf
25. *Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2015*, WIOŚ, Kielce 2016
http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/wod_podz/2015/podziemne.pdf
26. Krajowy raport mozaikowy obejmujący lata 2004-2012
<http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/raporty/SWIETOKRZYSKIE.pdf>
27. *Wyniki pomiarów hałasu drogowego w województwie świętokrzyskim w 2014 roku*, WIOŚ, Kielce 2015
http://kielce.pios.gov.pl/content/monitoring/halas/monit_halas_drog_2014.pdf
28. *Wyniki pomiarów hałasu drogowego w województwie świętokrzyskim w 2015 roku*, WIOŚ, Kielce 2016
http://kielce.pios.gov.pl/content/monitoring/halas/monit_halas_drog_2015.pdf
29. *Program państwowego monitoringu środowiska województwa świętokrzyskiego na lata 2013-2015*, WIOŚ, Kielce 2012
<http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/progr/2012/pms.pdf>
30. *Stan środowiska w województwie świętokrzyskim, Raport 2015*, Biblioteka monitoringu środowiska, Inspekcja Ochrony Środowiska, WIOŚ, Kielce 2015
http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/rocz/2015/raport_2015.pdf
31. *Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych w województwie świętokrzyskim w 2014 roku*, WIOŚ, Kielce 2015
<http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/pem/2015/pem.pdf>
32. *Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych w województwie świętokrzyskim w 2015 roku*, WIOŚ, Kielce 2016
<http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/pem/2016/pem.pdf>
33. Ocena stanu jakości gleb oraz powierzchni ziemi na terenie powiatu włoszczowskiego:
<http://kielce.pios.gov.pl/content/monitoring/gleby/lokalny.pdf>